

Kommunal- og regionaldepartementet

Byggekostnadsprogrammet

Sluttevaluering

21. mai 2010

Oppdragsgiver: Kommunal- og regionaldepartementet
Rapportnr.: R6792
Rapportens tittel: Byggekostnadsprogrammet – sluttevaluering
Ansvarlig konsulent: Morten Stenstadvold
Kvalitetssikret av: Hanne Bertnes Norli
Dato: 21. mai 2010

Innhold

1	INNLEDNING	10
2	EVALUERINGENS INNHOLD OG GJENNOMFØRING	12
	2.1 EVALUERINGENS PROBLEMSTILLINGER	12
	2.1.1 Programmets arbeidsform	12
	2.1.2 Programmets innhold	12
	2.1.3 Programmets resultater for næringen	12
	2.1.4 Samlet vurdering av programmet	13
	2.2 METODER OG OPPLEGG FOR EVALUERINGEN	13
	2.2.1 Metoder	13
	2.3 OPPLEGG	14
3	ORGANISERING OG STYRING AV BYGGEKOSTNADSPROGRAMMET	15
	3.1 INNLEDNING	15
	3.2 ORGANISERING	15
	3.2.1 Oppfatninger om sammensetning av programstyret	15
	3.2.2 Styrets funksjon og rolle	16
	3.2.3 Programmets kontakt med eierne	17
	3.2.4 Valg av metodikk ved utforming av programmet	17
	3.2.5 Hvordan har programmet bidratt til etablering av samarbeid mellom aktørene?	18
	3.3 OPPSUMMERING OG VURDERING	18
4	PROGRAMMETS DRIFT	19
	4.1 INNLEDNING	19
	4.2 HAR DE RIKTIGE PROSJEKTENE BLITT VALGT UT?	19
	4.3 HVOR GODT HAR SØKNADSPROSESSEN BIDRATT TIL AT DE RIKTIGE PROSJEKTENE TILDELES STØTTE?	20
	4.4 VEKTLEGGING AV FOKUSOMRÅDENE	22
	4.5 KOSTNADENE TIL ADMINISTRASJON AV PROGRAMMET	23
	4.6 DELTAKERE I PROSJEKTENE	23
	4.7 OPPSUMMERING OG VURDERING	24
5	PROGRAMMETS INFORMASJONS-AKTIVITETER	26
	5.1 INNLEDNING	26
	5.2 INFORMASJONSSTRATEGI OG –AKTIVITETER	26
	5.2.1 De tradisjonelle informasjonskanalene	27
	5.2.2 Hovedstrategien: samlingene	28
	5.3 INFORMASJONS- OG IMPLEMENTERINGSRESULTATER	29
	5.3.1 Nyttene av samlingene	29
	5.3.2 Anvendelse av kunnskap fra samlingene	31
	5.3.3 Deltakernes vurderinger	32
	5.4 HVA ER EFFEKTIVE KANALER FOR Å SPRE KUNNSKAP?	33
	5.5 OPPSUMMERING OG VURDERING	34

6	PROGRAMMETS RESULTATER	36
6.1	INNLEDNING	36
6.2	ET BEGRENSET MULIGHETSROM FOR RESULTATER	36
6.3	RESULTATOPPNÅELSE	37
6.3.1	Bransje- og næringsvirkninger	37
6.3.2	Informantenes oppfatninger	38
6.3.3	Programmets resultatindikatorer	39
6.4	OPPSUMMERING OG VURDERINGER	40
7	OVERORDNET VURDERING	41
7.1	HAR MÅLGRUPPENE OG PROGRAMINNHOLDET BLITT TILFREDSSTILLENDEN DEFINERT?	41
7.2	ET SAMLENDE PROGRAM?	41
7.3	HAR RESULTATENE VÆRT SOM FORVENTET?	42
7.4	BYGGEKOSTNADSPROGRAMMET SOM FORSKNINGSPROGRAM	43
7.5	HVORDAN SPRE KUNNSKAP OVERFOR NÆRINGEN?	44

Forord

Byggekostnadsprogrammet ble startet opp i 2005 og ble avsluttet i 2010. Programmets hovedmål har vært å bidra til å redusere veksten i byggekostnadene og øke produktiviteten i næringen. Denne rapporten tar for seg sluttevalueringen av programmet, med vekt på hvordan programmet er gjennomført, hvordan programmet har formidlet resultater fra prosjektene og hvilken nytte næringen mener programmet har bidratt med for dem.

Arbeidet er utført som et samarbeidsprosjekt mellom Agenda Kaupang og Asplan Viak. Fra Agenda Kaupang har Odd Helgesen og Morten Stenstadvold deltatt, mens Espen Paus og Hanne Bertnes Norli har deltatt fra Asplan Viak. Morten Stenstadvold har vært prosjektleder, mens Hanne Bertnes Norli har kvalitetssikret rapporten.

Vi vil takke Egil Skavang, Byggekostnadsprogrammet for bistand i sammenheng med evalueringen. Vi vil også takke alle som er intervjuet i forbindelse med evalueringen, for deres bidrag. Våre oppdragsgivere i departementet, Ole Molnes og Knut Fredrik Rasmussen, takkes for konstruktiv dialog i sammenheng med gjennomføringen av evalueringen.

Høvik, 21. mai 2010

Agenda Kaupang

Sammendrag

Byggekostnadsprogrammet (BKP) ble startet opp i 2005, delvis som en følge av boligmeldingens (St.meld. nr. 23 [2003–2004]) drøfting av byggekostnadenes innvirkning på boligprisene. Programmet var et samarbeid mellom byggenæringens organisasjoner, representert ved BAE-rådet¹ og Kommunal- og regionaldepartementet. Programmets hovedmål har vært å bidra til å redusere veksten i byggekostnadene og øke produktiviteten i næringen. I programperioden har programstyret fokusert på tre hovedtemaer eller strategiske fokusområder, henholdsvis:

- Bedre kundekompetanse
- Økt produktivitet
- Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd

I løpet av programperioden har staten ved KR D tilført programmet omkring 80 millioner kroner, mens næringen har brukt anslagsvis 105 millioner kroner regnet som egeninnsats eller pengestøtte. Det har blitt igangsatt 45 prosjekter i prosjektperioden.

BKP har ikke vært et tradisjonelt forskningsprogram. Programmet har vært næringsinrettet og næringsstyrt, men har samtidig vært tett koblet til KR D. Ressursrammen har også vært begrenset i forhold til hva som er vanlig for forskningsprogrammer.

Programmets organisering og drift

Så langt vi kan fastslå har BKPs organisering og styring foregått på en hensiktsmessig måte. Organisering og ansvarsdeling i programmet er stort sett i tråd med den modell som vanligvis brukes for forskningsprogrammer. Programstyret har ivaretatt sin styringsrolle på en god måte og hatt en god dialog med programeierne. Samtidig har også styret vært proaktive når det gjelder å igangsette aktivitet.

Programmets fokusområder har grepet tak i viktig utfordringer for næringen. Våre undersøkelser gir også støtte til at programmet har satset på de riktige temaene. Et av fokusområdene, "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd", var noe kontroversielt i starten. Programmet måtte selv ta initiativ til prosjekter på dette området. Dette har senere blitt et av de viktigste fokusområdene i programmet.

Programledelsen har hatt en aktiv rolle i driften av programmet og har sørget for at prosjektene har rapportert om fremdrift og resultater i tråd med de krav programmet har fastsatt.

Programmets informasjonsaktiviteter

Spredning av kunnskap og informasjon er en betydelig utfordring for byggenæringen. For å møte dette har BKP brukt mer ressurser på direkte formidling av resultater enn hva som er vanlig for forskningsprogrammer. Dette har etter vår vurdering vært formålstjenlig og riktig i lys av programmets karakter. Tilbakemeldingene fra mottakerne tyder på at formidlingen har fungert godt og vært nyttig i forhold til deres kunnskapsbehov. Programmet bør berømmes for sin innsats på dette området.

Våre informanter og respondenter fremhever betydningen av organisasjonene i forhold til å spre kunnskap og kompetanse. Det er en svakhet at programmet ikke har klart å etablere et bedre samarbeid med bransjeorganisasjonene som kanaler for spredning av resultater.

¹ Rådet for Bygg, Anlegg, Eiendomsdrift

Programmets resultater

Slik vi ser det, har ikke BKP et omfang som vil kunne føre til større endringer i forhold til de utfordringer programmet har adressert. For eksempel vil forhold som er knyttet til adferdsendringer blant næringens aktører heller skje gjennom bestillernes krav overfor næringen og/eller gjennom myndighetsregulering enn gjennom et forsknings- og formidlingsprogram som BKP.

Det har vært stor variasjon mellom prosjektene i programmet. Mange av prosjektene er for små til at en skal kunne forvente at de vil føre til omfattende og varige endringer for andre enn dem som har deltatt i dem.

Programmet har særlig vært rettet mot den utøvende delen av byggenæringen. Spørreundersøkelsen og intervjuene som er gjennomført viser at programmet har produsert kunnskap som oppfattes som nyttig for mange i denne delen av næringen.

Programmet hadde som mål å nå frem til små og mellomstore aktører i næringen. Det har en i noen grad lykket med når det gjelder informasjonsvirksomheten, men i prosjektene har det vært større aktører som har dominert. Det er også de store aktørene i næringen som har best forutsetninger for utvikling og kunnskapsbygging. Det kan hevdes at BKP derfor har stimulert til utvikling der hvor grobunnen er best. Gitt programmets begrensede omfang har dette vært en fornuftig strategi.

Gjennom BKPs krav om samarbeid i prosjektene har en bidratt til å etablere nye relasjoner innenfor næringen og overfor forbrukerorganisasjoner og FoU-miljøer. Det er likevel noen store aktører som i større grad burde vært med, som for eksempel offentlige byggherrer, forvaltere og leverandørindustrien.

Programmets mål om å være "samlende for næringen" var for ambisiøs. Bransjen er for stor og fragmentert til at en skal kunne oppnå et slikt mål innenfor den tids- og ressursrammen programmet har hatt. Programmet har likevel hatt en viss samlende effekt gjennom den måten formidlingsaktiviteter og nettverksbygging har bidratt til å bringe sammen representanter på tvers av bransjene. Samtidig må en være klar over at dette bare omfatter en liten del av næringen.

Det pågår også andre prosesser som også kan bidra til å samle næringen og bidra til en bedre dialog mellom parter og aktører. Hvis for eksempel BIM² om metodikk for planlegging, prosjektering og gjennomføring av prosjekter brer om seg, vil dette ha stor betydning for måten prosjekter organiseres og drives på.

Vi mener BKP ikke kan betraktes som et forskningsprogram, men heller som et utviklings- og formidlingsprogram. De fleste av prosjektene har vært innrettet mot å systemsette, samle og tilrettelegge allerede kjent kunnskap og bidra til at denne tas i bruk av næringen. BKP bør ikke ses som et program som konkurrerer med NFRs FoU-programmer, men heller som et supplement til disse.

Videre kunnskapsspredning

BKP har generelt hatt for dårlig forankring og eierskap i bransjeorganisasjonene. Organisasjonene har en viktig rolle i forhold til å spre kunnskap som burde vært utnyttet bedre. BKP har tydeliggjort hvilke store gevinster som ligger i bedre samhandling mellom bransjer i næringen på den ene siden, og bestillere, utførere og leverandører på den andre siden. Dette er et område hvor den enkelte bransjeorganisasjon i mindre grad har en naturlig rolle.

² Building Information Modeling

Slik vi ser det, er det et behov for et organ som kan formidle kunnskap knyttet til problemstillinger som går på tvers av næringen. Fokus bør være på formidling og spredning av kunnskap knyttet til felles problemstillinger innen gjennomføring og kvalitetssikring av byggeprosesser. Vi mener næringen selv må ta ansvar for viktige, felles problemstillinger. Gjennom at næringen selv tar ansvar og eierskap til et slikt organ, sikres at kunnskapen som formidles er relevant. Aktørene i næringen vil da også være mer interessert i å benytte seg av resultatene.

1 Innledning

Byggenæringen er et samlebegrep som benyttes for aktivitetsområdene til bygg, anlegg og eiendomsforvaltning (BAE). Næringen har stor økonomisk betydning i Norge. I 2009 omsatte næringen for ca. 275 milliarder kroner³. Næringen sysselsetter omkring 360 000 mennesker, hvorav ca. 185 000 er sysselsatt i den utførende delen. Næringen er gjennomgående preget av små bedrifter og en betydelig andel enmannsbedrifter.

Byggekostnadsprogrammet (BKP) ble startet opp i 2005, delvis som en følge av St.meld. nr. 23 [2003–2004] *Om boligpolitikken* sin drøfting av byggekostnadens innvirkning på boligprisene. Programmet var et samarbeid mellom byggenæringens organisasjoner, representert av BAE-rådet og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Programmet ble ledet av et eget styre (oppnevnt av KRD) sammensatt av representanter for bransjen og tilknyttede interesseorganisasjoner. Forbrukerrådet og Husbanken var også representert i styret. Driften av programmet ble ivaretatt av et prosjektsekretariat lokalisert hos Byggenæringens Landsforening (BNL). Programmet avsluttes i 2010.

Programmets hovedmål har vært å bidra til å redusere veksten i byggekostnadene og øke produktiviteten i næringen. I programperioden har programstyret fokusert på tre hovedtemaer eller strategiske fokusområder, henholdsvis:

- Bedre kundekompetanse
- Økt produktivitet
- Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd

I løpet av programperioden har staten ved KRD tilført programmet omkring 80 millioner kroner, mens næringen har brukt anslagsvis 105 millioner kroner regnet som egeninnsats eller pengestøtte. Det ble igangsatt 45 prosjekter i prosjektperioden.

Denne rapporten omhandler sluttevalueringen av programmet. Evalueringen konsentrerer seg om tre forhold:

- Hvordan programmet er gjennomført
- Hvordan programmet har formidlet resultater fra prosjektene ut til næringen
- Hvilken nytte næringen mener programmet har bidratt med for dem

Det har tidligere vært gjennomført en midtveiseevaluering av programmet (Vista Analyse, 2007) som fokuserte på programmets innhold og resultater frem til 2007, sett opp i mot opprettelsen av programmet samt målsettingene som programstyret hadde definert. Sluttevalueringen vil derfor i begrenset grad berøre disse temaene. Vistas rapport var i hovedsak positiv til måten programmet var gjennomført på frem til 2007, men hadde noen anbefalinger om endringer. Disse kan oppsummeres som følger:

- Programmets tidsramme burde økes. Hvis ikke burde innsatsen konsentreres mot bransjeorganisasjonene og de store aktørene, med mål om en naturlig spredning av resultater og kunnskap gjennom disse.
- Programmet var pålagt å utvikle metoder for måling av produktivitet mv. Dette er et ressurskrevende og langsiktig arbeid. Vista anbefalte at dette arbeidet burde tas ut av BKPs ansvarsområde. Dersom oppgaven opprettholdes, burde programmets ramme utvides.

³ En nedgang på 10,6 % fra 2008

- Programmet skulle i henhold til mandatet drive med kunnskapsutvikling, kunnskapsspredning og implementering, der endret atferd er målet. Dersom programmet skulle lykkes i arbeidet med å spre erfaringene og resultatene fra utviklingsarbeidet i hele næringen, må alle ressursene rettes mot implementering og informasjonsspredning de neste to årene.
- Det burde vurderes om det var mulig å koble prosjektene i prosjektporteføljen tettere sammen, både for å hindre overlapping og for å styrke implementeringsarbeidet.
- Programmet burde umiddelbart revidere resultat- og målindikatorene.

Disse anbefalingene ble i hovedsak fulgt opp, bortsett fra at tidsrammen for programmet ikke ble forlenget.

2 Evalueringens innhold og gjennomføring

2.1 Evalueringens problemstillinger

Evalueringens problemstillinger er gruppert under tre hovedområder: Programmets arbeidsform, programmets innhold og programmets resultater.

2.1.1 Programmets arbeidsform

Dette evalueringsområdet omfatter hvordan programmet er organisert. Spesiell fokus settes på hvordan drift og gjennomføring har bidratt til å oppnå programmets målsettinger, da særlig forutsetningene om deltakelse av flere aktører og samarbeid i næringen.

Programmets organisering

Dette omfatter en vurdering av programmets organisering, herunder oppfatninger om sammensetningen av programstyret, styrets funksjon og rolle og hvordan programmet har bidratt til etablering av samarbeid mellom aktørene.

Programmets drift

Sentrale temaer i denne delen av evalueringen er hvordan prosjektene ble valgt ut, utformingen av søknadsprosessen og hvilke krav som ble stilt til søkere. Videre vil vi se på i hvilken grad søknadsprosessen har bidratt til at de riktige prosjektene tildeles støtte. Vi vil også se på kostnadene knyttet til administrasjon av programmet og bruk av ressurser på informasjon og formidling.

Programmets informasjonsaktiviteter

Omfattende spredning av informasjon om programmets resultater har vært et viktig element i programmet og omfatter, blant annet informasjon og kommunikasjon om programmet til potensielle deltakere i programmet, til de som er deltakere i programmet og til spredning av resultater til relevante i bransjen og andre interessenter.

Med bakgrunn i de ovennevnte informasjonsaktivitetene vil vi derfor undersøke om:

- formidlingsaktivitetene har vært tilfredsstillende og har hatt en form som er tilpasset mottakernes behov
- erfaringsoverføringer og gevinstpotensialer fra prosjektene har blitt spredd til hele næringen
- det har blitt etablert et nærmere samarbeid med bransjeorganisasjonene, for å etablere strukturer for oppfølging av tiltak også etter at programperioden er avsluttet

2.1.2 Programmets innhold

Fokus her er på innretningen av programmet og hvilke prosjekter som faktisk har mottatt støtte. Hvordan ble fokusområdene identifisert? Svarer fokusområdene på næringens utfordringer? Samsvarer prosjektprofilen med de mål og forventninger som en har satt for programmet?

2.1.3 Programmets resultater for næringen

Overordnede spørsmål som vil rettes til de respektive målgruppene, vil i den sammenheng være:

- Hvilke konkrete forbedringer mener en programmet har bidratt til?
- I hvilken grad har de ulike deler av næringen vært involvert i gjennomføring av prosjektene og i prosesser rundt spredning av kunnskap generert av prosjektene?

- I hvor stor grad oppfattes programresultatene å være forhold som en hadde kunnskap om tidligere?
- I hvilken grad har programmets gjennomføring i forhold til hvordan andre FoU-programmer gjennomføres hatt betydning for utfallet?

2.1.4 Samlet vurdering av programmet

Problemstillingene over adresserer svært mange sider ved programmet. Ikke alle områdene kan dekkes fullgodt innenfor denne evalueringen. Etter vår oppfatning er det viktig å beholde det overordnede perspektivet på hva programmet har oppnådd og hva programmet faktisk kan forventes å oppnå. Det er tidligere gjennomført store forskningsprogrammer på området, og det er en ikke uvesentlig innsats som gjennomføres på BAE-området ved norske forsknings- og utredningsinstitusjoner.

Overordnede spørsmål som bør være førende i den samlede vurderingen av programmet, er:

- Har målgruppene og programinnholdet blitt godt definert?
- Har programmet og programstyret lyktes i å utforme programmet som samlande for hele næringene?
- Har resultatene av prosjektene og formidlingsaktivitetene stått i et rimelig forhold til hva en kunne forvente?
- Er det andre måter å spre kunnskap på overfor næringen som burde utprøves i fremtiden?

2.2 Metoder og opplegg for evalueringen

2.2.1 Metoder

Evalueringen har benyttet flere metoder for å belyse problemstillingene. Vi har gjennomført dokumentstudier, intervjuer og spørreundersøkelser over Internett.

Dokumentstudier

Dokumentstudiene har omfattet gjennomgang av relevante bakgrunnsdokumenter for programmet, styringsdokumenter og dokumentasjon i relasjon til de enkelte prosjekter. I den grad underveisevalueringen har gitt en tilstrekkelig vurdering av bakgrunnsdokumentasjon har vi også trukket på denne.

Intervjuer

Det er gjennomført intervjuer med:

- Programmets eiere
- Representanter for programmets styre
- Programledelsen
- Prosjektledere og -deltakere i programmet
- Representanter for næringen
- NFR og FoU-miljøer

Spørreundersøkelse

Det er også gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot aktører i næringen. Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 12.03.10–11.04.10. Denne har vært rettet mot aktører som har deltatt på programmets formidlingsaktiviteter, som selv har vært involvert i prosjekter i programmet eller på annen måte har vist interesse for programmet. Det ble sendt ut spørreskjema til 551 respondenter. Det kom inn 367 svar (en svarandel på 67 %).

2.3 Opplegg

Prosjektet ble gjennomført i to faser:

I *fase 1* ble det gjennomført innledende dokumentstudier, intervjuer med programmets ledelse og styreleder og med sentrale aktører i og omkring næringen. Det ble også gjennomført telefonintervjuer med representanter for aktører fra bransjen som har vært involvert i programmet.

I *fase 2* ble det gjennomført videre dokumentstudier, intervjuer med programmets styre, intervjuer med programmets eiere, intervjuer med representanter for næringen og interessenter i sfæren rundt programmet, i tillegg til den internettbaserte spørreundersøkelsen.

3 Organisering og styring av Byggekostnadsprogrammet

3.1 Innledning

I dette kapitlet ser vi nærmere på organisering og styring av programmet. Underveis-evalueringen drøfter i liten grad problemstillinger knyttet til selve organiseringen av programmet. Slik vi ser det, er det relevant å innhente synspunkter på organiseringen fra informanter utenfor næringen som en del av datainnsamlingen på dette området. Spesielle forhold i forbindelse med etableringen av programmet har vært krav om transparens og samarbeid mellom de ulike aktørene innen næringen.

3.2 Organisering

Programmet har vært organisert med et styre og en programledelse. Styret har vært bredt sammensatt. I programmets første driftsår hadde styret ni medlemmer. Etter dette har styret bestått av åtte personer som alle representerer viktige interessent-grupper for byggenæringen. Det har for øvrig vært fem utskiftninger i styret i løpet av programperioden. Utskiftingene hadde i hovedsak sammenheng med at organisasjonene har ønsket å fordele styrerepresentasjonen på flere personer. Styret har hatt følgende sammensetning i de ulike periodene av programmets levetid:

- Petter Eiken, Skanska (leder). Hele perioden.
- Siri Legernes, RIF/BAE-rådet (nestleder). Fra oppstart til 31. jan. 2008.
- Tone Strand Molle, Trelast- og byggevarehandelens fellesorganisasjon/BAE-rådet. Fra 31. jan. 2008 til programmets avslutning.
- Bente Haukeland Næss, Forbrukerrådet. (nestleder etter Siri Legernes). Hele perioden.
- Sverre Larsen, Byggenæringens Landsforbund. Fra oppstart til 16. mai 2006.
- Knut Fjulsrud, Byggenæringens Landsforening. Fra 16. mai 2006 til 31. jan. 2008.
- Audun Lågøyr, Byggenæringens Landsforening. Fra 31. jan. 2008 til programmets avslutning.
- Inger Anne Rongve, Norsk Teknologi. Hele perioden.
- Ola Lilleseth, Norges Boligbyggelag. Fra oppstart til 16. mai 2006.
- Anna Rognerud Dragset, Norges Boligbyggelag. Fra til 16. mai 2006 til 4. mars 2008.
- Arne Vinorum, Norges Boligbyggelag. Fra 4. mars 2008 til programmets avslutning
- Astrid Nordahl, Husbanken. Fra oppstart til 1. sept. 2005.
- Fatma Bhanji Jynge, Husbanken. Fra 1. sept. 2005 til programmets avslutning.
- Halvor Langseth, Fellesforbundet. Fra til 16. mai 2006 til programmets avslutning.
- Erik Sandsmark, Sandsmark Moe Stramrud Arkitekter. Fra oppstart til 16. mai 2006.
- Vigdis Harsvik, Innovasjon Norge. Fra oppstart til 16. mai 2006.

Til støtte for gjennomføring av BKP har det vært tilsatt en programledelse (sekretariat) bestående av:

- Egil Skavang, programleder
- Lene Eikefjord, ass. programleder

3.2.1 Oppfatninger om sammensetning av programstyret

Programmets eiere forutsatte at kvinner skulle være godt representert i styret. Fem av styrets åtte medlemmer har vært kvinner. De kvinnelige styremedlemmenes bidrag i styret beskrives som viktig for å fremme perspektivene om kundekontakt, ledelse og samfunnsansvar. Dette blir av mange vurdert som viktig innenfor en ellers mannsdominert næring.

3.2.2 Styrets funksjon og rolle

I programmets første år ble det i hovedsak arbeidet med strategi, informasjon til næringen, tildeling i de to første søknadsrundene, etablering av administrasjon og rutiner for driften, igangsetting av resultatmåling, oppfølging av prosjekter, innhenting av impulser fra andre land, og etablering av arena/møteplasser for deltakerne.

I midtveiseevalueringen av BKP er det gjort nærmere rede for hvordan programstyret arbeidet i den første perioden, særlig når det gjaldt arbeidet med valg av fokusområder. I korthet kan dette beskrives på følgende måte⁴:

Programeierne hadde satt tre sentrale mål for programmet, nemlig:

- Økt kostnadseffektivitet i byggingen
- En mer konkurransedyktig og produktiv byggenæring, samt
- Kompetanseheving og atferdsendring hos aktørene i byggingens verdikjede.

Hovedmålgruppen for programmet har vært aktørene i byggenæringen, mens resultatene fra programmet skal være til nytte for forbrukerne. Som et ledd i arbeidet med å legge strategier for hva programmet i særlig grad skulle konsentrere seg om, ble det gjennomført tre workshops – en for hvert av eiernes delmål, hvor aktørene selv løftet frem behov, ønsker og muligheter. På denne bakgrunn definerte programstyret følgende strategiske fokusområder:

- Bedre kundekompetanse
- Økt produktivitet
- Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd

Fokusområdene skilte seg således noe fra eiernes hovedsatsingsområder som var (i) økt kundekompetanse og driftseffektive bygg, (ii) færre byggefeil og skader og (iii) økt produktivitet. Som vi skal se senere i rapporten har valg av fokusområder og kommunikasjon om dette hatt stor betydning for gjennomføring av programmet og de resultatene som er oppnådd.

Vi kan derfor konstatere at programstyret tok viktige strategiske grep i programmets første år. Styremedlemmer som vi har intervjuet, sier at "man ikke fikk panikk i starten over ikke å ha foretatt store tildelinger i det første året". Valg av fokusområder beskrives som uhyre viktig, særlig fordi byggenæringen tradisjonelt har vært lite opptatt av de organisatoriske sidene i næringen: bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd.

Et programstyre skal være involvert i planlegging av programmet, avgjøre hvilke prosjekter som skal støttes og ha kontroll med at prosjektene blir gjennomført i samsvar med de fremlagte planene. Intervjuene tyder på at styret har ivaretatt disse oppgavene med god støtte fra programledelsen (administrasjonen). Det ser i tillegg ut til at programstyret også har påtatt seg en pådriverrolle. Dette kom særlig til syne da det viste seg at hovedtyngden av prosjektsøknadene for det meste kunne grupperes inn under fokusområdet økt produktivitet. For å skape balanse i prosjektporteføljen tok programstyret selv initiativ til oppstart av prosjekter innenfor de to andre fokusområdene. Programstyret har her påtatt seg en mer aktiv rolle enn det man finner hos andre tilsvarende programstyrer. Programstyret tok eksempelvis kontakt med enkelte miljøer for å få inn prosjektsøknader innenfor de to fokusområdene som var dårlig representert i gruppen av innkomne søknader, særlig innenfor fokusområdet bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd.

⁴ Kilde: Visa Analyse. Evaluering av byggekostnadsprogrammet, s. 20

Noen av styremedlemmene har gitt uttrykk for at styret tok tak i de overordnede problemstillingene som byggenæringen stod overfor. Utviklingen innen byggenæringen hadde tidligere handlet mye om forbedring av tekniske bygningstekniske løsninger, og i liten grad om byggeprosesser, organisering og ledelse.

Programstyret har også hatt en aktiv rolle i behandling av søknader om prosjektstøtte. Styret ville gjerne få presentert søknadene, og flere av styremedlemmene har gått forholdsvis aktivt inn i behandlingen av søknadene i prosjektkonferansene som ble holdt to ganger i 2005 og en gang i 2008. En slik aktiv rolle kan imidlertid være problematisk og skape uklarheter mellom styrets oppgaver og programledelsens oppgaver. Styrets aktive rolle i søknadsbehandlingen førte enkelte ganger til overstyring av programledelsen, men dette er ikke et generelt inntrykk.

Noen av de nåværende styremedlemmene gir uttrykk for at BKP har vært et unikt program som har oppnådd mye. Hovedoppfatningen blant styremedlemmene er altså at man har hatt et godt fungerende styre. Programmets suksess beskrives å ha sammenheng med god ledelse av programmet og av styremøtene, og det faktum at styret har bestått av styremedlemmer med "mye kunnskaper og meningers mot".

3.2.3 Programmets kontakt med eierne

Byggekostnadsprogrammet har hatt et tett samarbeid med programeierne KRD og BAE-rådet, da særlig KRD. Det har vært halvårlige kontaktmøter mellom eierne og programmet. Et særtrekk ved møtene har vært at politisk ledelse har deltatt på disse møtene. Programmets sekretariat har også hyppig vært i kontakt med departementet om gjennomføringen av programmet. En slik tett dialog er et særtrekk ved gjennomføringen av BKP som skiller seg klart fra hvordan departementet ville forholde seg til for eksempel NFRs forskningsprogrammer som departementet bidrar til. Hovedforklaringen til dette er at programmet var et direkte resultat av et politisk utspill fra departementet samt at programmet selv også har arbeidet målbevisst for å opprettholde en tett dialog.

3.2.4 Valg av metodikk ved utforming av programmet

Som nevnt ovenfor ble det innledningsvis gjennomført tre workshops, en for hvert av eiernes delmål, hvor aktørene selv fikk anledning til å beskrive dagens situasjon og delta i arbeidet med innspill til programstyrets strategi og prioriteringer. Det ble gjennomført to workshops pr. hovedtema. Hver workshop hadde om lag 20 deltakere og dekket alle bransjer.

Vistas midtveisevaluering av BKP tegnet et positivt bilde av hva som var oppnådd i byggekostnadsprogrammet så langt, men evaluatoren pekte samtidig på to kritiske punkter:

- Behovet for bedre spredning av programmets resultater til hele næringen, enten ved intensivering av arbeidet eller ved at programmets tidsramme ble utvidet
- Programmet mål- og resultatindikatorer fungerte ikke etter hensikten og burde revideres

I programmets årsrapport for 2007 gikk det frem at styret delte de oppfatninger som kom frem i rapporten. Et viktig grep for å intensivere arbeidet med spredning av programmets resultater, var oppstartingen av de eksterne informasjonsaktivitetene gjennom de såkalte "roadshows". Programmets mål- og resultatindikatorer ble omarbeidet og rettet inn mot måling av aktiviteter i stedet for effektmål. Dette kommer vi tilbake til senere i rapporten.

3.2.5 Hvordan har programmet bidratt til etablering av samarbeid mellom aktørene?

BKP har definert de viktigste aktørene for programmet til å være:

- Bedriftene i næringens verdikjede
- Forskningsinstitusjonene
- Utdanningsinstitusjonene
- Forbrukerne
- Kommunene og fylkeskommunene
- Organisasjonene
- Statens byggt tekniske etat og øvrige bygningsmyndigheter
- Husbanken
- Kommunal- og regionaldepartementet
- BAE-rådet
- Mediene

Samarbeidet mellom aktørene har foregått på ulike arenaer. Det har for det første vært et bredt sammensatt styre. Programmets eiere har overlatt styreplassene til viktige aktører og interessegrupper innenfor byggenæringen. Kravet om at prosjektstøtte kun gis til prosjekter med deltakelse fra flere aktører har medvirket til større samarbeid på "grunnplanet".

3.3 Oppsummering og vurdering

Så langt vi kan fastslå, har BKPs organisering og styring foregått på en hensiktsmessig måte. Organisering og ansvarsdeling i programmet er stort sett lik den som vanligvis brukes i sammenheng med forskningsprogrammer. Programstyret har vært bredt sammensatt med en representasjon som vi oppfatter ivaretar intensjonen om et næringsbasert program, hvor likevel offentlige myndigheter og forbrukersiden har vært representert.

Programstyret har ivaretatt sin styringsrolle på en god måte. Samtidig har også styret vært mer proaktive når det gjelder å igangsette aktivitet enn det som en ellers ville oppfattet som naturlig for et programstyre.

Programledelsen har hatt en aktiv rolle i driften av programmet og har sørget for at prosjektene har rapportert om fremdrift og resultater i tråd med de krav programmet har fastsatt.

Gjennom styresammensetningen, krav til samarbeid i prosjektene og utvalg av prosjekter har en sikret at programmet har ivaretatt sitt mål om å bidra til etablering av samarbeid mellom aktørene i næringen.

4 Programmets drift

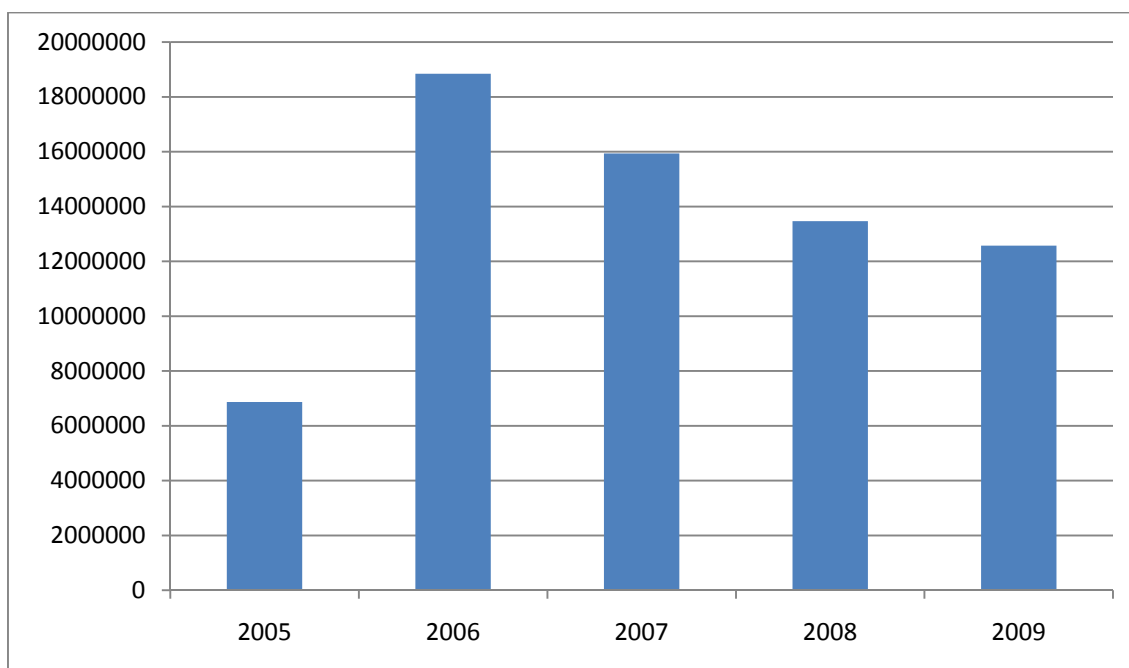
4.1 Innledning

Hovedspørsmålet som skal besvares i dette kapitlet, er om gjennomføringen av programmet har hatt en form som bidrar til å nå programmets målsettinger. Dette omfatter programmets søknadsbehandling i forhold til fokusområdene. Det var videre stilt særskilte krav til prosjektene, og søknadsbehandlingen var forankret i en egen prosedyre. I underveisevalueringen vurderes prosessen å fungere godt og kriteriene som godt forankret.

Programstyret har selv generert prosjekter for å redusere skjevheten i tildelinger til de forskjellige fokusområdene. Det er dermed grunn til å stille spørsmål ved hvor godt søknadsprosessen har bidratt til å peke ut de riktige prosjektene og også om fokusområdene i tilstrekkelig grad dekker de utfordringene som bransjen faktisk er opptatt av.

4.2 Har de riktige prosjektene blitt valgt ut?

Et viktig spørsmål er om de riktige prosjektene har blitt tildelt støtte fra programmet. Det er gjennomført tre søknadsrunder i programmet. To ble gjennomført raskt (august og november 2005). Da kom det inn i alt 66 prosjektsøknader. Noen få søknader (seks) ble behandlet i 2006, og den siste utlysingsrunden ble gjennomført i 2008. Da kom det inn 23 søknader. Av innkomne søknader ble syv vurdert som ikke kvalifisert, basert på de kriteriene som ble brukt for vurdering av prosjektene. Til sammen har 48 prosjekter fått støtte fra programmet. Åtte av disse er igangsatt av programmet selv. Figuren under gir en oversikt over summen på prosjekttildelinger pr. år i programmets løp.

Figur 4.1: Sum prosjekttildeling etter år, i kroner

Det er viktig å merke seg at mange av prosjektene fikk tildelinger over flere år.

Samlet er det gitt støtte for 67,6 millioner kroner.

Det var etablert klare kriterier for valg av prosjekter. I programmets styringsdokument er disse oppgitt å være:

- i hvilken grad prosjektet oppfylder prioriteringene (fokusområder) ovenfor og programmets mål og strategi
- hvor bred allmenn nytte prosjektet har
- prosjektets gjennomførbarhet
- bredde og omfang i deltakelse fra næringen
- hvor godt resultatene blir tilrettelagt for dem som skal ta dem i bruk
- kvalitet på tiltak for formidling og implementering

Søknader ble saksbehandlet av programmets ledelse, som utformet en innstilling til styret. Programleder laget en prioritert liste med utgangspunkt i sin vurdering av de innkomne søknadene i forhold til kriteriene. Denne ble fremlagt for styret. Styret har vært aktiv i behandlingen av søknader og har også gitt søkere mulighet til å presentere sitt prosjekt for styret.

Søknadskriteriene har dannet grunnlaget for en utsilingsprosess. Prosjekter som ikke tilfredsstilte disse kravene, ble gjerne diskvalifisert. De vanligste årsakene til at prosjekter ikke tilfredsstilte kravene, var at en ikke la opp til samarbeid med andre miljøer eller at en ikke la opp til full åpenhet om resultatene.

I sin søknadsvurdering har styret særlig lagt vekt på at prosjektet skulle involvere flere parter/miljøer og at en har vært åpne om resultatene fra prosjektene. I flere tilfeller har styret gitt tilbakemeldinger om mulige forbedringer av søknader som ville bidra til at prosjektet ville motta støtte. I situasjoner hvor søknader har ligget nært opp til hverandre tematisk, er søkerne gjerne bedt om å samarbeide.

Representanter for styret opplever at det med få unntak ikke var konflikter rundt praksis og vedtak i forbindelse med søknadsbehandlingen.

4.3 Hvor godt har søknadsprosessen bidratt til at de riktige prosjektene tildeles støtte?

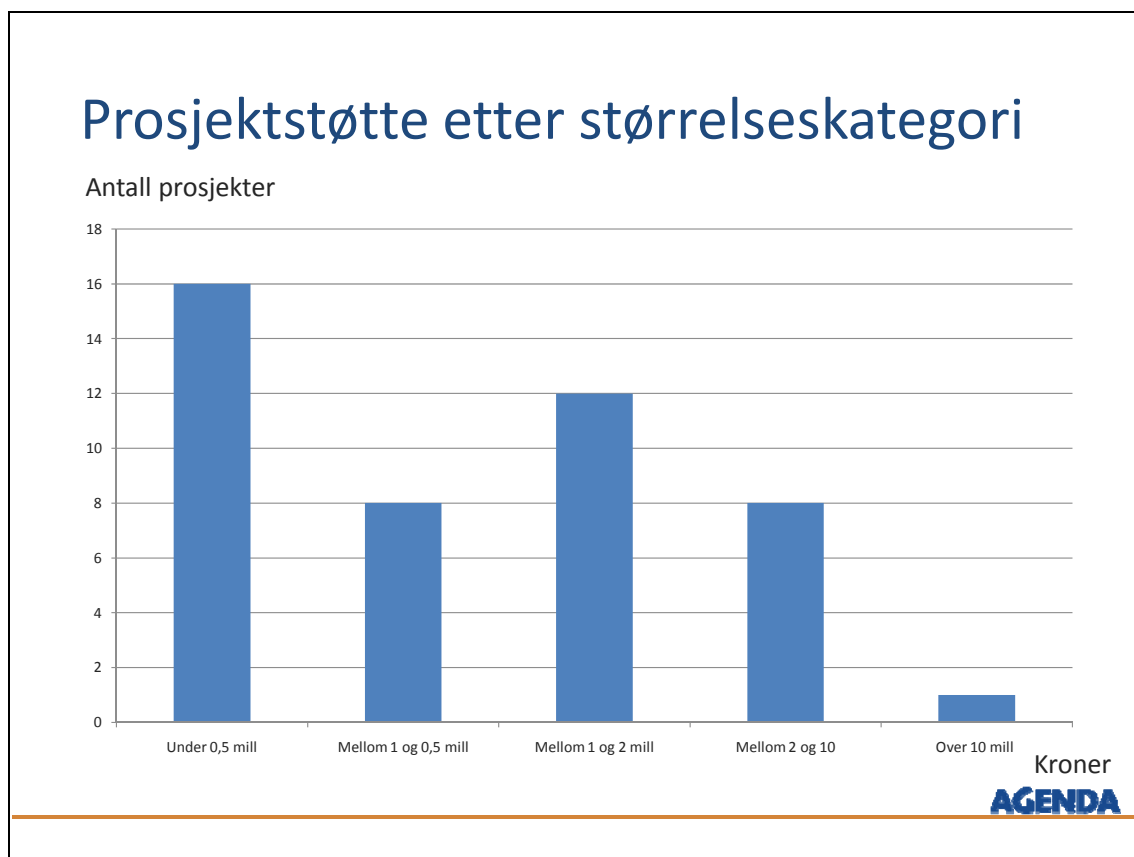
Søknadsprosessen ble lagt opp på en enkel måte med et søknadsskjema hvor en redegjorde for prosjektets innretning og mål. Videre måtte en redegjøre for prosjektets innhold i forhold til søknadskriteriene. Fra prosjektledere i programmet får vi entydige signaler på at søknadsprosessen ble oppfattet som enkel og transparent. Selve søknadsprosessen kan ikke oppfattes som noen barriere mot at gode prosjekter skulle kunne fremmes.

Fokusområdene har vært styrende for valg av prosjekter. Samtidig har fokusområdene gitt rom for ganske forskjellige prosjekter, og enkelte interessenter i omgivelsene rundt programmet mener programmet har spent for vidt, med for mange små og forskjellig innrettede prosjekter. Styrerepresentantene vi har intervjuet mener en har lagt kriteriene til grunn og at prosjektene er godt avstemt mot programmets fokusområder.

Med en åpen søknadsprosess og bruk av kriterier i siling av prosjektene ligger det godt til rette for at det er de riktige prosjektene som har fått støtte. De undersøkelsene vi har gjennomført gir ikke indikasjon på noen annet. Samtidig er det klart at styret har utøvet et faglig skjønn i behandlingen av søknadene, noe som kan gi rom for at prosjekter som utfordrer de formelle kriteriene, likevel gis støtte. Habilitet kan også lett bli et tema når programstyret hadde et så vidt sterkt innslag av representanter for næringen som i dette tilfellet. I programmets styringsdokumenter ligger det egne

retningslinjer i forhold til håndtering av habilitet. Så vidt vi kan fastslå, har disse blitt fulgt.

Det har vært noe diskusjon rundt størrelsen på prosjektene som har fått støtte. Figuren under viser hvordan prosjektene fordeler seg i forhold til størrelse.

Figur 4.2: Antall prosjekter i forskjellige størrelseskategorier

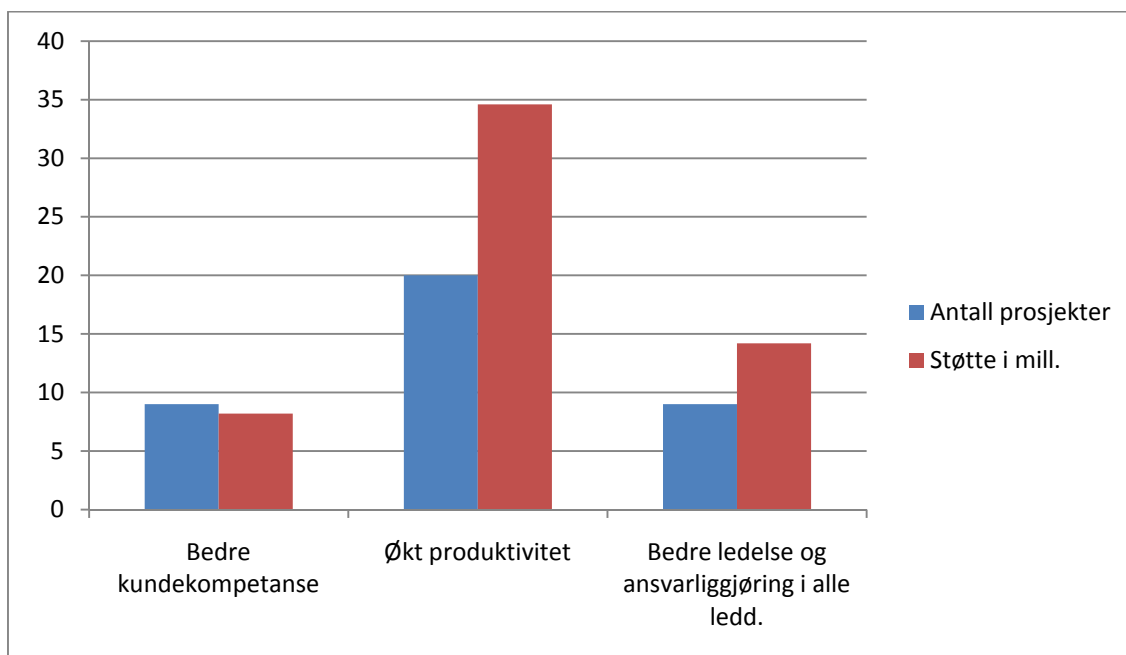
Som det fremgår av figuren, er det delt ut støtte på mindre enn 0,5 millioner kroner til 16 prosjekter, åtte prosjekter har fått mellom 0,5 og 1 million kroner, 12 prosjekter har fått mellom 1 og 2 millioner kroner, åtte prosjekter har fått mellom 2 og 10 millioner kroner, mens ett prosjekt har fått mer enn 10 millioner kroner. Dette tilsier at det er en ganske stor spredning i størrelsen på prosjektene. Det har vært krav om at prosjektene også skal ha finansiering fra andre kilder, enten i form av konkrete bidrag eller gjennom arbeidsinnsats fra prosjektet som ikke bekostes av programmet. Finansieringsandelen fra programmet varierer stort, fra 100 % (gjelder enkelte av programmets egeninitierte prosjekter) ned til så liten andel som 7 %. Det var et krav i avtalen med programmets eiere at det offentlige bidraget til programmet ikke skulle overstige 50 % av programmets samlede omfang. Snittet for programmet er ca. 40 %, så programmet har holdt seg godt innenfor rammen.

Flere respondenter har den oppfatning at det hadde vært bedre hvis en hadde konsentrert innsatsen om færre, større prosjekter. En kunne satset på noen store prosjekter rettet mot temaer som hele næringen kunne dra nytte av. Det var også en diskusjon i programstyret om dette. Noen prosjekter ble da også gitt relativt mye støtte. Samtidig kunne en ikke konsentrere aktiviteten for mye. Enkelte miljøer ville da bli for dominerende og programmet ville kunne fremstå som for snevert.

4.4 Vektlegging av fokusområdene

I de to første utlysingsrundene i 2005 kom det fortrinnsvis inn søknader om prosjekter innen fokusområdene "Økt produktivitet" og "Bedre kundekompetanse". Det kom svært få søknader knyttet til området "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd". Dette medførte at programstyret selv igangsatte prosjektvirksomhet innen dette området. Utlysningen som ble gjennomført i 2007, rettet seg også primært mot å få inn søknader innen dette fokusområdet, noe en i en viss grad lyktes i.

Figuren under viser hvordan prosjektene fordeler seg på de forskjellige fokusområdene.

Figur 4.3: Fordelingen av prosjekter og tildeling på de tre fokusområdene

Programmet har ikke endret eller justert målsettinger og vektlegging av fokusområder i programmets gang. Intervjuede styremedlemmer opplyser at de var forberedt på at fokusområdet "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd" ville være en utfordring i forhold til søkning, noe som også viste seg å være riktig. Styret valgte likevel å holde fast ved fokusområdet, da en var overbevist om at dette var et viktig tema.

Når det kom inn få søknader, valgte programstyret selv å igangsette prosjekter innen området. I forhold til vanlig praksis i forskningsprogrammer kan dette synes uvanlig. Samtidig reflekterer dette innstillingen til et styre som så seg selv mer som en proaktiv aktør, enn en passiv behandler av søknader.

I spørreundersøkelsen ba vi respondentene angi hvilket av de tre fokusområdene de oppfattet som viktigst for seg. Hele 72 % av de som svarte på dette spørsmålet (266), mener at "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd" var det viktigste fokusområdet for dem. 25 % angir "Økt produktivitet" som det viktigste, mens 15 % oppgir at "Bedre kundekompetanse" har vært viktigst for dem. Dette viser at selv om det var enn viss skepsis til programmets fokusering på ledelse og ansvarliggjøring innledningsvis, har denne prioriteringen fått økt oppslutning underveis. I mange av intervjuene med interessenter gis det også uttrykk for at styrets prioritering var riktig. Disse resultatene må tolkes dit hen at styrets vurdering var riktig.

4.5 Kostnadene til administrasjon av programmet

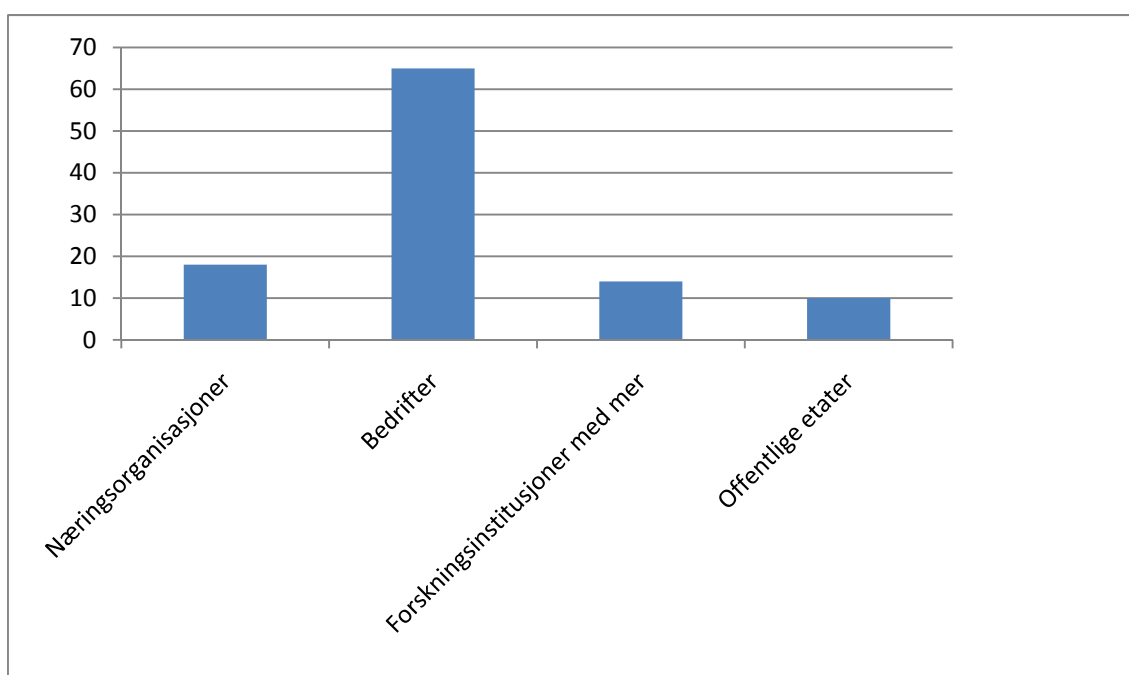
Det har vært en viss diskusjon rundt kostnadene knyttet til administrasjonen av programmet. Enkelte av våre intervjuobjekter mener denne har vært for høy. Basert på programmets rapportering har administrasjonskostnadene ligget på ca. 12 % av bevilgningen. Til sammenlikning anslår Forskningsrådet at administrasjonskostnadene for programadministrasjon ligger i intervallet 2,3–3,4 % av omsetningen for programmene.

Representanter for programmet peker på to forhold som tilsier at BKP skulle ha høyere administrasjonskostnader. Det ene er at det kreves en viss minimumsbemanning for å sikre en fungerende programledelse, uansett størrelse på programmet. Siden BKP er et lite program, vil den relative andelen av programmet som går til administrasjon lett bli større enn for programmer med betydelig større rammer. Et annet forhold er at BKP har lagt betydelig større vekt på informasjonsspredning og formidling fra programmet enn en gjør i programmer finansiert av Forskningsrådet. Informasjonsspredning og formidling har vært definert som egne prosjekter i programmet. Vanlige forskningsprogrammer setter av 10–12 % for å bekoste administrasjon og formidling fra programmene. I BKP har denne andelen vært høyere (over 25 %). Det er viktig å påpeke at en slik disposisjon av ressursene har vært godt forankret hos eierne.

4.6 Deltakere i prosjektene

BKP er et næringsrettet program, og det er ønskelig at flest mulig fra næringslivet er involvert i programmet. Et særtrekk ved programmet er at mange næringsorganisasjoner står som prosjektledere/eiere. Dette avviker klart fra andre forskningsprogrammer. Fra NFR trekkes dette frem som spesielt. Der ville det ikke ses som naturlig at næringsorganisasjoner skal kunne søke om prosjekter. Når NFR gir støtte til næringslivet, er dette som oftest med en eller annen form for produktutvikling for øye. Næringsorganisasjoner har i den forstand ikke produkter, og er dermed ikke aktuelle til å motta støtte fra NFR.

Figuren under viser forskjellige typer virksomheter som har vært med i programmet.

Figur 4.4: Forskjellige virksomheters deltakelse i programmet

Vi ser her at det har vært mange bedrifter involvert i prosjektene i programmet (65). Den høye andelen næringsorganisasjoner (18) som står som prosjekteiere, kan forklares på to måter: Flere av bransjene i byggenæringen er preget av mange små aktører. Hver enkelt av disse har verken evne eller kapasitet til å gå inn forskningsprosjekter. Næringsorganisasjoner med mange små medlemmer har som en viktig del av sin rolle å bidra til sine medlemmers utvikling.

Det er også få forskningsinstitusjoner m.m. som er involvert i programmet (14). Dette kan knyttes til programmets innretning. Rene forskningsprosjekter uten deltakelse fra næringen vil i utgangspunktet stille svakt i konkurranse med prosjekter med flere samarbeidspartnere fra næringen.

4.7 Oppsummering og vurdering

Programmet har i all hovedsak en tydelig administrativ profil med klare kriterier for behandling av søknader. Det er formulert tydelige kriterier for valg av prosjekter, programmets vektlegging har vært tydelig kommunisert overfor eksterne søkere og en har hatt klarer rutiner for saksbehandlingen. Programmets administrative praksis har også stort sett vært åpen og gjennomsynlig, og godt forankret i programmets styre og overfor eierne. Det er likevel enkelte sider ved programmets praksis vi ser behov for å kommentere nærmere:

- Styret har vært svært aktive i utviklingen av prosjektporteføljen. En har invitert søkere til å presentere sine søknader og til dels "coachet" disse i forhold til hvordan prosjektsøknader kunne forbedres. Fra et likebehandlingsperspektiv er det viktig at alle søkere har fått denne muligheten (selv om ikke alle benyttet seg av den). Gitt dette vurderer vi det slik at styrets proaktive rolle overfor eksterne søkere må oppfattes i positiv forstand. Mange av søkerne hadde ikke tidligere erfaring med å søke midler fra FoU-programmer.
- Programstyret var også proaktive på en annen, etter vår oppfatning, mer problematisk måte. Når det kom få søknader inn til fokusområdet "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd", tok programstyret initiativ til flere prosjekter i egen regi. De programinitierte prosjektene har samtidig ikke blitt underlagt de samme kriteriene for behandling av søknader som "ordinære" søknader. Vanlig praksis for egeninitierte prosjekter var at en i styret fikk i oppgave å arbeide frem et prosjekt, som det så ble bevilget penger til. Disse prosjektene ble da ikke vurdert i konkurranse med andre, eksterne søknader. Forklaringen på dette har vært at det ikke var noen prosjekter innen samme temaområde å vurdere opp i mot. For overhode å få aktivitet innen temaområdet "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd" så en seg dermed nødt til å gjøre det på denne måten. Samtidig oppgir representanter for styret at en ikke hadde lagt absolutte føringer på hvor store andeler av programmet som skulle brukes på de tre temaområdene. I utgangspunktet ble de oppfattet som likestilte, men det ble aldri satt noe måltall for fordeling. Fordelingene mellom temaområdene kunne derfor oppfattes som ganske fleksibel. Gitt at det, særlig i tildelingsrunden i 2007, var eksterne søknader som ikke fikk innvilget midler, kan vi ikke utelukke at styreinitierte prosjekter kan ha fortrent gode prosjekter fra eksterne søkere som var "bedre" prosjekter enn de styreinitierte. Motivasjonen for styrets valg er ønsket om å få til aktivitet innen et vanskelig temaområde, men etter vår oppfatning gikk en her bort fra den transparens som har preget søknadsbehandlingen for øvrig. Dette oppfatter vi som lite heldig.

Styremedlemmer har selv, i ettertid, sett at dette kunne vært gjort på en annen måte. Samtidig fremhever de betydningen av å få til aktivitet på et vanskelig

temaområde som bakgrunn. Svarene fra spørreundersøkelsen, hvor temaområdet "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd" tillegges stor betydning av respondentene, gir grunnlag for å argumentere for at dette var en riktig prioritering.

Samlet andel som er medgått til administrasjon og formidling, er høy. Når det gjelder administrasjonsandelen, forholder vi oss til at styret har godkjent omfanget og at eierne ikke har hatt innvendinger. Vi mener det også må ses som naturlig at programmet har en noe høyere administrasjonsdel enn en finner for eksempel hos NFR. Det er forståelig at programmets fokus på informasjon og formidling – som også medfører større arbeidsbelastning for programledelsen – og det faktum at programmet var lite, tilsier at administrasjonen derfor kan få relativt sett større omfang.

Omfanget av ressurser brukt på formidling må ses i forhold til de strategiske valg en har gjort i programmet. Å formidle resultater overfor en spredt og fragmentert næring er en kjent utfordring. Ressursbruken i forhold til dette har også vært godt forankret i styret og hos eierne.

5 Programmets informasjonsaktiviteter

5.1 Innledning

Hovedspørsmålet i denne delen av evalueringen er å vurdere om informasjonsstrategien og de faktiske informasjonsaktivitetene har bidratt til å nå målet om kunnskapsspredning.

Programmet har lagt vekt på at prosjekresultatene skulle være lett tilgjengelige, og formidlingsformene har vært annerledes enn tradisjonell forskningsformidling. Programmet har initiert og arrangert konferanser og samlinger med et bredere siktemål enn presentasjon av prosjekresultater. Samlingene skulle være møteplasser for generell kunnskapsoverføring og læring.

For at programmets skulle lykkes med å spre resultatene fra prosjektene til hele næringen, anbefalte underveisevalueringen (Vista, 2007) at implementeringsarbeidet ble prioritert høyere og fokuset flyttet fra informasjon og kommunikasjon til konkrete og tilpassede tiltak rettet mot spesifikke målgrupper. I det videre vurderes om anbefalingene har blitt fulgt opp og om:

- Formidlingsaktivitetene har vært tilfredsstillende og hatt en form som er tilpasset mottakernes behov
- Erfaringsoverføringer og gevinstpotensialer fra prosjektene har blitt spredd til hele næringen
- Det har blitt etablert et nærmere samarbeid med bransjeorganisasjonene for å etablere strukturer for oppfølging av tiltak også etter at programperioden er avsluttet

5.2 Informasjonsstrategi og -aktiviteter

I oppstarts- og midtveisfasen benyttet programmet eksterne rådgivere til å utarbeide informasjonsstrategier. Den første informasjonsstrategien ble utarbeidet i 2005⁵, den andre i 2007⁶.

Den første informasjonsstrategien var relativt detaljert og bygget på overordnede føringer for hele programmet. Strategien inneholdt også tiltaksplaner og prioriteringer. Disse ble i liten grad fulgt opp. Den andre informasjonsstrategien la mer vekt på generelle kommunikasjonsmessige veivalg for BKP. Programledelsen oppfatter i ettertid begge forslagene til strategier som "nyttige øvelser", men for ambisiøse og i for liten grad tilpasset byggenæringens egenart. Videre vurderte programledelsen at det ville kreve for store faglige og økonomiske ressurser til at de kunne følges opp. Underveisevalueringen i 2007 påpekte behovet for sterkere fokus på formidling. Dette har også blitt fulgt opp. Det ble lagt opp til et bredere samarbeid med bransjeorganisasjonene, og spesielt Byggenæringens Landsforbund (BNL), for å trekke på deres ekspertise og ressurser. I slutfasen av programmet (fra 2008) har programmet hatt en egen medarbeider og rådgiver, utlånt fra BNL, knyttet til informasjon og formidling. Oppgavene har vært å bearbeide prosjektrapporter, utvikle og lede infoarrangementer og -opplegg (turné, konferanser, messedeltakelse, standutrustning) utvikling av artikler og annonser, produksjon av film/video mv.

⁵ Sten Helland og Geir Falkenberg; informasjonsstrategi og kommunikasjonsplan

⁶ Geelmuyden.Kiese

Et sentralt utgangspunkt for informasjonsaktivitetene har vært at næringens kultur i mindre grad enn for andre næringer er rettet mot læring. Styret og programledelsen har vært samstemte i forhold til formidlingsstrategi og informasjonsaktiviteter. Informasjonsaktivitetene i BKP skulle i større grad enn de tidligere store forskningsprogrammer som har vært rettet mot byggenæringen (3B på 1980-tallet og SIB på 1990-tallet), legge vekt på formidling og implementering av prosjekteresultatene.

Programmets informasjons- og formidlingsaktiviteter kan deles inn i henholdsvis interne og eksterne aktiviteter. Fokus i denne delen av evalueringen er på de utadrettede, programeksterne informasjonsaktivitetene, det vil si formidling som er rettet mot brukerne: enkeltbedrifter, forbrukere og allmennheten⁷.

Tabell 5-1: Oversikt over programmets informasjonsaktiviteter. Kilde: Byggekostnadsprogrammet; Infoanalyse, egen bearbeiding

Programinterne aktiviteter	Programeksterne aktiviteter
Nettside	Nettside, nyhetsbrev, e-post, riks- og lokalpresse, radio og fjernsyn
Programledersamlinger	Fagpresse og annonsering
Prosjektinterne arrangementer	Samlinger (kurs og arrangementer)
Eierrapportering	Nyttig, stolt og lønnsom
	Programkonferanser
	Treningsleire
	Informasjonsspredning gjennom bransjeorganisasjoner
	Deltakelse gjennom andres arrangementer
	Rapporter, brosjyrer, utstillinger om prosjektene

Programmet har lagt særlig vekt på formidling av prosjekteresultater gjennom programmets egne kurs og arrangementer lokalt og sentralt (*egne samlinger*) og informasjonsspredning som er oppnådd gjennom bransjeorganisasjonene⁸. Evalueringen legger også størst vekt på resultatene av dette.

5.2.1 De tradisjonelle informasjonskanalene

I informasjonssamfunnet konkurrerer BKP om oppmerksomheten og plass fra andre aktører i næringen med informasjonsbehov, som bedriftene selv, bransje- og interesseorganisasjoner, forskningsinstitusjoner, myndigheter mv.

Programmet har i den eksternrettede formidlingen benyttet de tradisjonelle formidlingskanalene: webside (nettside), elektronisk nyhetsbrev, e-postinformasjon – foruten brosjyrer og annonsering. Det har i programperioden bare blitt laget et fåtall elektroniske nyhetsbrev. Nettsiden har generelt sett ikke hatt den attraksjonskraft som opprinnelig ønsket. Utover det praktisk-administrative har for eksempel ikke nettstedet gitt oppdatert informasjon om prosjektene mv. BKP har derfor ikke satsset spesielt mye ressurser, eller etter hvert hatt så store ambisjoner med hensyn til de tradisjonelle informasjonskanalene. Programledelsen ønsket ikke å bruke store ressurser til å leie et profesjonelt apparat (journalistkompetanse) for å skape eller "vedlikeholde" nyheter. Nyhetene og nyhetsinteressen på dette fagområdet ble derfor

⁷ Det er også gjennomført formidling i egen regi av prosjektene, men dette vurderes ikke særskilt.

⁸ Mht. evaluering av de internrettede informasjonsaktivitetene vises til kapittel 4.

oppfattet som for mager. Med lite ressurser og få brukere har BKP nettside derfor lidd den samme skjebne som denne typen nettsted ofte har: å drukne i den store informasjonsmengden.

Programledelsen har forsøkt å skape blest om enkelte prosjekter gjennom lokal- og rikspresse. Dette har blitt oppfattet som en heller "tung affære". Riksdekkende media viser generelt laber interesse for denne type informasjon eller formidling uten spesiell nyhetsverdi. Prosjektene og resultatene har vært lite egnet for de store oppslagene. Oppslagene har vært knyttet til byggfeil, kvinneholdninger i næringen samt til oppstarten av "roadshow-ene".

I fagtidsskriftene (spesielt Byggeindustrien og Teknisk ukeblad) har BKP hatt regelmessig dekning, og flere av prosjektene har vært omtalt til dels med egne redaksjonelle artikler flere ganger. Programmet har også fått mange tilbakemeldinger etter oppslagene i fagtidsskriftene. Bransjens egne tidsskrifter og oppslag har primært fokusert på de prosjektene som har vært drevet av egne bransjeforeninger mv. Fagtidsskriftene har imidlertid også gitt spalteplass i forbindelse med oppstart og søknadsinvitasjon mv. Generelt har dekningen av BKP i fagtidsskriftene vært tilfredsstillende.

Når det gjelder prosjektrapportene og brosjyrer med formidling fra disse, har en vektlagt leservennlighet. Programledelsen har bistått i forbindelse med layout og markedsføring av disse.

5.2.2 Hovedstrategien: samlingene

De viktigste informasjonsaktivitetene har, som nevnt, vært BKP sine egne, utadrettede kurs, konferanser, seminarer og arrangementer rettet mot næringens aktører. De omtales i det videre som samlinger og har bestått av:

- Landsturné ("roadshows") av regionale samlinger og konferanser under egennavnet "Nyttig, stolt og lønnsom" for å gi informasjon, impulser og inspirasjon om viktige resultater fra BKP sine prosjekter. Samlingene var ment å skape god identitet og bidra til å skape/bygge nettverk
- Treningsleire: Intensive samlinger (over 2 x 2 dager) fra flere nivåer i den enkelte bedrift for å implementere viktige resultater fra noen av prosjektene
- Program – og avslutningskonferansen

I det videre benevnes konferanser, seminarer og foredrag som "samlingene". I tillegg har en deltatt med informasjon om og fra programmet på andres arrangementer.

Programmets hovedsatsing for spredning og kunnskapsoverlevering har vært knyttet til disse informasjonsaktivitetene.

Tabell 5-2: Antall arrangementer og antall deltakere. BKP 2006-2010, Anslag. Kilde: Programledelsen

	Antall arrangementer	Antall deltakere/tilhørere
Nyttig, stolt og lønnsom	16	1 500
Treningsleire	2	70
Foredrag andre arrangementer	45	7 500*

Note: Tallene som er gjengitt i tabell 5-2, omfatter bare det programledelsen har stått for og inkluderer ikke deltakere på arrangementer som programstyret og prosjektene har hatt.

*Anslag, basert på estimater fra programledelsen på grunnlag av deltakerantallet på de ulike arrangementer. Byggedagene omfatter ca. 3 000 deltakere, fordelt på seks arrangementer. De øvrige 39 arrangementer har et snitt på drøyt 100 og fordeler seg ganske ujevnt. Norwegian Wood hadde ca. 500 tilhørere.

Det har vært relativ stor deltakelse på de årlige programkonferansene. På avslutningskonferansen i februar 2010 deltok over 200 personer.

Deltakelsen på de regionale samlingene "Nyttig, stolt og lønnsom" har vært varierende og har hatt størst deltakelse på Sør-Vestlandet (Stavanger [140] og Kristiansand [110]). Det har vært vanskeligere å samle deltakere på konferansene på Østlandet.

En annen sentral del av formidlingen har vært å arrangere såkalte "treningsleire" for inviterte bedrifter for å spre kunnskap om resultater og få inspirasjon til å lære nye måter å tenke og handle på. Leirene har samlet ca. 70 personer og har vært fordelt på tre leire (tre regioner): Midt-Norge, Vestlandet og Østlandet. Treningsleirene var et tilbud til spesielt aktive, det vil si bransjer og bedrifter som viste en særlig interesse for programmets fokusområder. Bedriftene som ble invitert til å delta på treningsleirene, skulle også ha en ledelse med interesse for BKPs temaer. Tilbakemeldingene fra deltakerne på disse samlingene tyder på at denne typen formidlingstiltak har vært vellykket.

BKP har også vært hyppig invitert til å holde foredrag ved andres arrangementer, hovedsakelig på BAE-næringens arrangementer i Oslo og i utlandet. BKP har hatt samarbeid med FBAs⁹ kursdagene og på Byggedagene. Styret og programledelse har hatt egne presentasjoner og opplegg i bedrifter, organisasjoner og virksomheter. Programmet har ved disse arrangementene utnyttet de mulighetene som er kommet, markert seg og har vært godt synlig i miljøet.

5.3 Informasjons- og implementeringsresultater

Det overordnede spørsmålet er om og i hvilken grad en har nådd ut med informasjon fra programmets prosjekter, og i hvilken grad det har blitt implementert i virksomhetene.

Kildegrunnet for å svare på dette er spørreundersøkelsens dybdeintervjuer. Vi vil også drøfte hva aktørene selv vurderer som de viktigste kanalene eller metodene for informasjonsspredning i næringen.

5.3.1 Nyttien av samlingene

Formidling av forsknings- eller prosjekresultater er av erfaring vanskelig. BKP har stått overfor de samme formidlingsmessige utfordringene som andre forskningsprogrammer har hatt. 54 % av respondentene i spørreundersøkelsen har oppgitt at informasjonsspredning generelt er vanskelig i BAE-næringen¹⁰.

De som svarer på undersøkelsen, er ikke representative for næringen. Resultatene kan dermed ikke tas til inntekt for hvordan eller hvor sterk informasjonsspredningen har vært overfor næringen. Tabellen under viser hvilke virksomheter i BAE-næringen respondentene hører til i.

⁹ Faggruppen for bygg og anlegg.

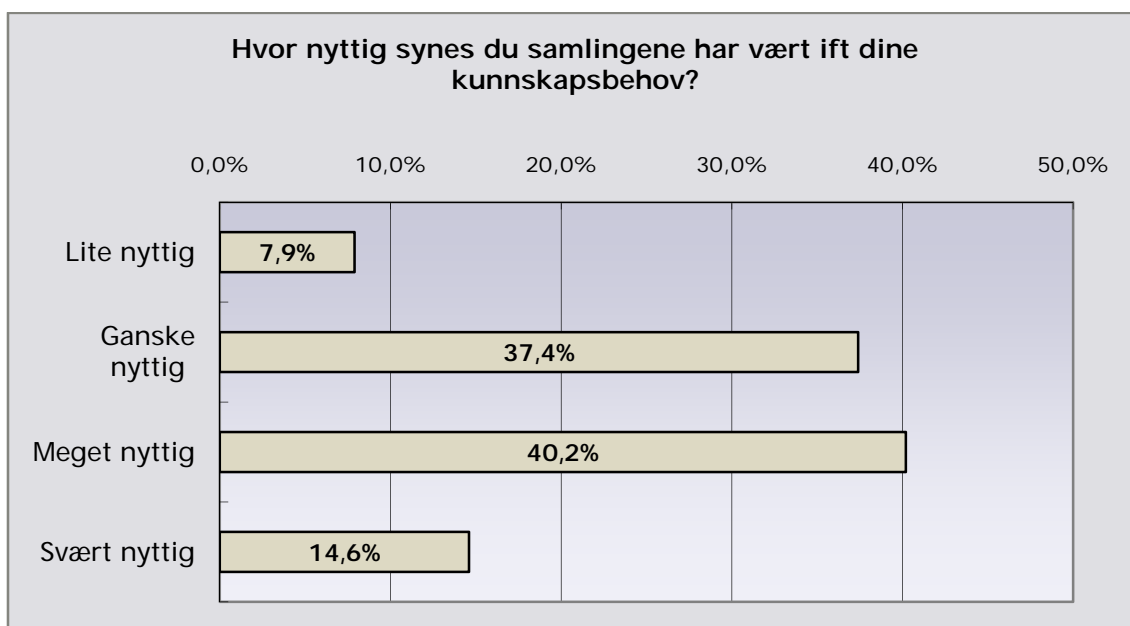
¹⁰ 17 % har oppgitt at de er uenig i denne påstanden, 20 % har svart verken enig eller uenig.

Tabell 5-3: Hvilke bransjer respondentene hører til i. Kilde: Spørreundersøkelsen, N=375

	Antall	Prosent
Entreprenørbedrift	86	22,7 %
Byggmester/håndverksbedrift	19	5,1 %
Bransjeorganisasjon	49	13,1 %
FoU-sektor	27	7,2 %
Rådgivnings- eller konsulentselskap	99	26,5 %
Myndighetssiden (stat, kommune)	33	8,8 %
Byggevarerindustrien	3	0,8 %
Annet	59	15,8 %
Svarende	375	

Tabellen viser at de fleste som svarer har bakgrunn fra entreprenørbedrift og rådgivnings- eller konsulentselskap.

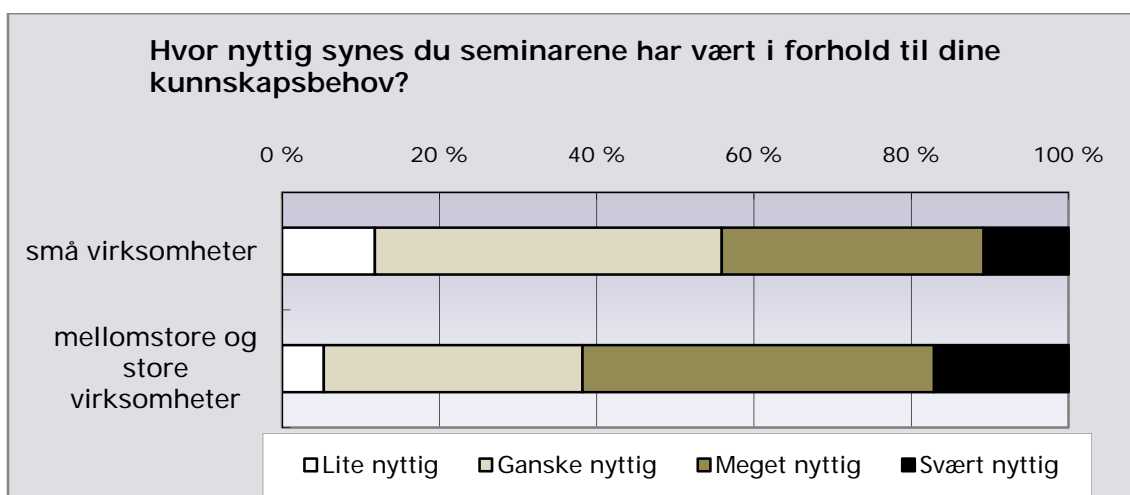
Blant respondentene som har deltatt på samlingene, mener det store flertall at samlingene har vært nyttige. Figuren under viser hvor nyttig respondentene har funnet samlingene gitt deres eget kunnskapsbehov.

Figur 5.1: Respondentenes syn på nytten av samlingene ift. eget kunnskapsbehov. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010, N=254

Nærmere 55 % av respondentene har svart at samlingene har vært "meget nyttig" eller "svært nyttig". Det er svært få (ca. 8 %) som er klart negative til nytten av samlingene. Dette må tolkes som at samlingene har fungert godt overfor deltakerne.

Siden BKP særlig skulle nå små og mellomstore aktører, er det interessant å se i hvilken grad størrelsen på virksomhetene som respondentene kommer fra innvirker på svarene. Figuren under viser nytte i forhold til virksomhetens størrelse.

Figur 5.2: Respondentenes vurdering av nytte i forhold til størrelsen på virksomheten de kommer fra. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010, N=254

Vi ser at en noe større andel av respondentene som er ansatt i store og mellomstore virksomheter¹¹, syntes seminarerne var nyttige enn de som kommer fra små virksomheter. Ca. 62 % av de store og mellomstore virksomhetene syntes de var meget eller svært nyttige. Av de små virksomhetene, som hovedsakelig består av ansatte i byggmester/håndverksbedrifter og rådgivnings- og konsultantselskaper, oppgir ca. 44 % at samlingene har vært meget eller svært nyttige.

Oppsummert så oppgir de respondentene som har deltatt på samlingene, å ha vært godt fornøyd i forhold til de kunnskapsbehovene de har hatt.

5.3.2 Anvendelse av kunnskap fra samlingene

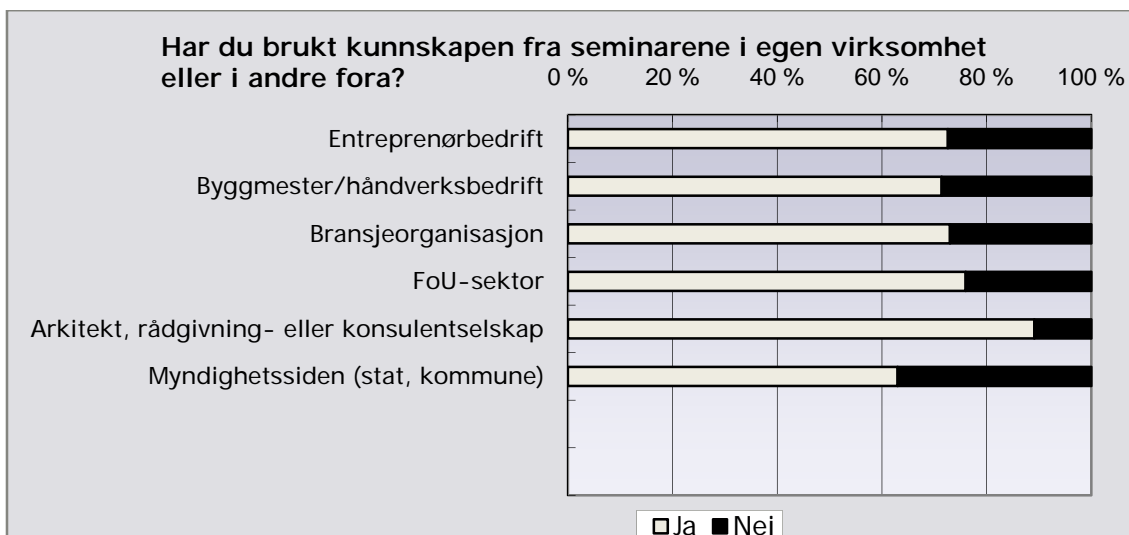
Synspunkter fra informanter og kommentarer som har framkommet gjennom de åpne spørsmålene i undersøkelsen vektlegger den utradisjonelle formidlingsformen i programmet. Flere respondenter henviser til forskjellene mellom BKP og formidlingen fra 3B-programmet (80-tallet) og samspill i Byggeprosessen (SIB) på 90-tallet. BKP har vært oppfattet å ha vært bedre siden formidlingen i større grad er basert på direkte kommunikasjon og i mindre grad i form av skriftlige rapporter.

Informasjonsspredningen er avhengig av at prosjektene oppfattes som relevante for mottakerne og tilpasset de ulike målgruppene. Programledelsen har stått overfor betydelige utfordringer knyttet til formidling i og med at næringen er så uensartet.

Programledelsen har brukt mye ressurser for å gjøre samlingene gode og relevante. Det viktigste suksesskriteriet for seminarerne har, ifølge programledelsen, vært å ha god kontakt med de regionale bransjeorganisasjonene og ha "de riktige" innlederne med evne til å utfordre deltakerne med hensyn til samarbeid. Samlingene har vært regionalt tilpasset og tilrettelagt for videre kunnskapsspredning.

Denne strategien må kunne sies å ha vært vellykket. Respondentene ble spurt om de har anvendt kunnskapen de har fått fra samlingene i egen virksomhet. Figuren under viser resultatene.

¹¹ Små virksomheter er her definert som under 50 ansatte, mellomstore og store over 50 ansatte.

Figur 5.3: Respondentenes bruk av kunnskap fra samlingene i egen virksomhet. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010, N=254

I gjennomsnitt oppgir ca. 74 % av respondentene i spørreundersøkelsen at de har brukt kunnskapen de har hentet fra seminarne i egen virksomhet eller i andre fora.

Ser en nærmere på bakgrunnsdataene, så viser det seg at anvendelsen av kunnskapen har vært mest utnyttet blant deltakere med bakgrunn fra rådgivnings- og konsulentselskaper. Minst er kunnskapen anvendt blant dem som har vært ansatt på myndighetssiden (63 %).

Andelen som oppgir å ha brukt kunnskapene fra seminarne, er størst for ansatte i store bedrifter. Ca. 81 % av deltakerne som var ansatt i virksomheter med flere enn 250 ansatte, har brukt kunnskapen i egen virksomhet eller i andre fora, mot 66 % i virksomheter med færre enn 50 ansatte.

5.3.3 Deltakernes vurderinger

Respondentene har blitt bedt om flere påstander knyttet til BKP's generelle informasjonsaktiviteter. Hovedspørsmålet er hvorvidt respondentene har oppfattet den samlede informasjonen fra programmet som god.

Tabell 5-4: Respondenters oppfatninger av påstander om BKP's informasjonsaktivitet. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010, N=262

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
Informasjon fra programmet har vært god	1,5 %	10,7 %	27,1 %	36,6 %	24,0 %
Bare de største aktørene som har hatt nytte av informasjonen fra programmet	18,7 %	20,6 %	36,6 %	21,8 %	2,3 %

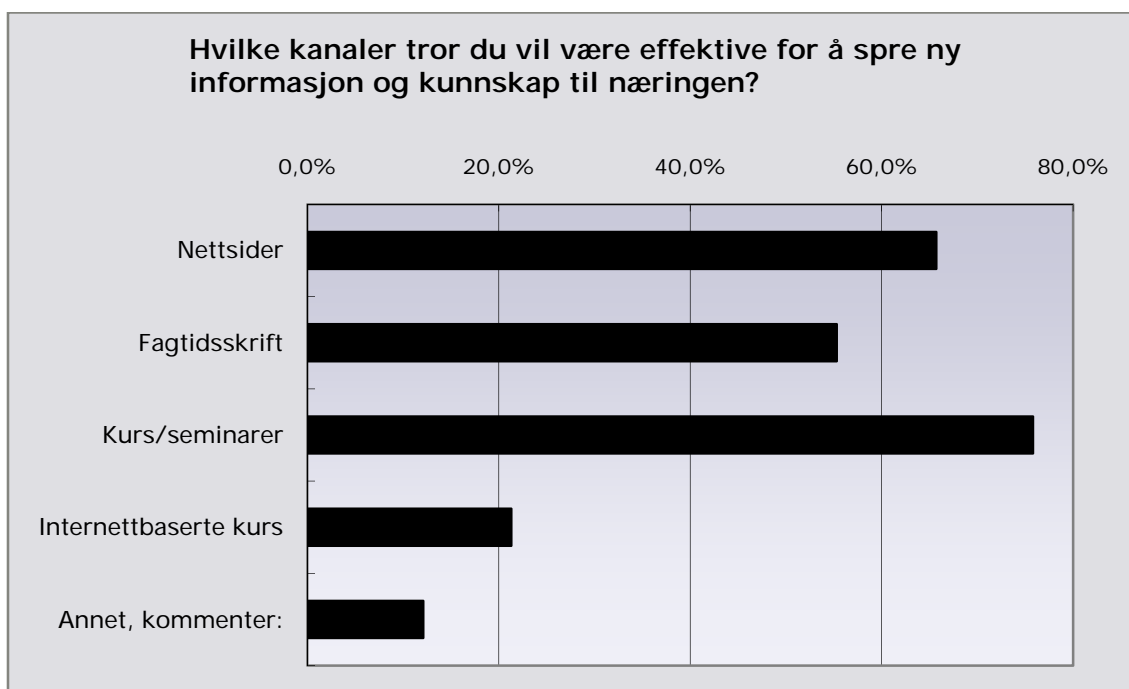
Figuren over viser at ca. 60 % av de spurte er litt eller helt enig i påstanden om at informasjonen fra programmet har vært god, mens drøyt 12 % er uenig i denne påstanden. Ser en nærmere på bakgrunnen til dem som svarer, er det deltakere fra virksomheter innen FoU og konsulentselskaper og entreprenørbedrifter som har vært mest fornøyd med informasjonen fra programmet. Det har også vært de større virksomhetene som har vært mest tilfreds med informasjonstilgangen, men forskjellene mellom store og små virksomheter er ikke så store.

Svarene fra spørreundersøkelsen tyder også på at samlingene oppfattes som gode.

Det er grunn til å understreke at det ikke er et representativt utvalg av næringsens sysselsatte som har deltatt på samlingene og i spørreundersøkelsen. Ansatte fra byggevareindustrien har for eksempel i svært beskjeden grad deltatt på samlingene. BKP har – noe grovt sagt – først og fremst truffet de aktive personene og deres nettverk i de store entreprenørbedriftene og konsulent- og rådgivningsselskaper.

5.4 Hva er effektive kanaler for å spre kunnskap?

I spørreundersøkelsen har vi også spurt respondentene om hvilke kanaler som de tror vil være mest effektive for å spre ny informasjon og kunnskap til næringen.

Figur 5.4: Respondentenes syn på effektive kanaler for å spre ny informasjon og kunnskap til næringen. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010, N=347 (Flere svaralternativer tillatt)

Figuren viser at kurs/seminarer er oppfattet som de mest effektive informasjonskanalene. Det er også en tendens til at de mest aktive aktørene (deltakerne) på seminarer også har mest tro på den direkte formidlingsformen.

”De som lærer mest (på en slik måte at de kan ta ny kunnskap i bruk), er de som selv deltar i utviklingsprosjekter og endringsprosesser (...) Ulike informasjonskanaler bør benyttes for å skape oppmerksomhet. Skal informasjon og kunnskap tas i bruk, må det utvikles systemer hvor bedriftene involveres i konkrete aktiviteter for endring og utvikling.”

En relativt stor andel i spørreundersøkelsen vurderer informasjonsspredning gjennom og i samarbeid med *bransjeforeningene og interesseforeningene* som viktige. Nærmere 2/3 av de spurte er litt eller helt enig i påstanden om at bransjeorganisasjonene burde bidratt mer for å spre informasjon fra programmet.

Tabell 5-5: Respondentenes syn på påstanden om at bransjeorganisasjonene burde bidratt mer for å spre informasjon fra programmet. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
Bransjeorganisasjonene burde bidratt mer for å spre informasjon fra programmet	1,5 %	7,3 %	26,0 %	43,9 %	21,4 %

Informasjonsspredning gjennom bransjeorganisasjonene har vist seg å være vanskelig å få til for BKP. Programmet har ikke greid å komme seg på bransjeorganisasjonenes dagsorden. Mange av bransjene har hatt prosjekter i programmet, men det har ikke vært lett å få organisasjonene til å medvirke i den generelle informasjonsspredningen om BKP eller fra prosjektene. Dette oppfattes av programledelsen som en skuffelse; et tettere samarbeid kunne skapt et større fokus og større oppmerksomhet omkring programmets arbeider. Fra bransjeorganisasjonenes side hevdes det at programmet ikke har lyktes i å tilpasse budskapet mot spesifikke målgrupper.

5.5 Oppsummering og vurdering

Det er en betydelig formidlingsutfordring å generere og opprettholde forskningsrelatert informasjon. BKP har hatt en bevisst strategi for å spre informasjon fra programmet til målgruppene. Programmet har lagt hovedvekten på direkte formidling, særlig gjennom seminarserien "Nyttig, stolt og lønnsom". Dette har etter vår vurdering vært formålstjenlig og riktig i lys av programmets karakter. Gjennomføringen av seminarerne har vært gode, og tilbakemeldingene fra deltakerne tyder på at innholdet har vært vurdert som nyttig.

Målgruppen har vært hele næringen. Deltakelsen – og dermed den potensielle spredningen – fra de ulike bransjene har imidlertid vært svært varierende. Leverandørsiden har deltatt i svært beskjeden grad på BKPs samlinger. Videre har det vært lav deltakelse blant profesjonelle bestillere. Svak deltakelse fra enkelte bransjer, regioner og mindre bedrifter tyder på at "hele næringen" har vært en for ambisiøs målformulering. Mottakerne av informasjonsaktivitetene har i praksis blitt de store og mellomstore bedrifter i næringen. Vansker med å få til erfaringsoverføringer til hele næringen og til de mindre bedriftene er et generelt problem for næringen. Spredningen av resultater til hele næringen har vært en føring for programledelsen fra styret, og har vært godt forankret hos eierne. Evalueringer og tilbakemeldinger fra samlingene i sin helhet har vært gode. Geografisk og bransjemessig har det vært en rimelig god fordeling.

Styremedlemmenes vurdering er at programmets informasjonsvirksomhet har vært god og nådd sterkere ut enn det styret selv forventet. Andre informanter mener at resultater fra BKP har hatt større spredning enn det en har vært vant til fra øvrige sammenliknbare programmer.

Programmet har vært aktive med hensyn til spredning av kunnskap og resultater fra programmet. Vår vurdering er at satsingen på informasjon har vært viktig, og riktig. Formidlingsformene har vært kreative, utradisjonelle og gode. Det har ikke vært lagt så mye vekt på formidling av "ny kunnskap", men det har illustrert viljen til å gripe tak i problemstillingene på en ny måte. Den oppsøkende formen har vært godt tilpasset næringen. Programmet bør berømmes for dette.

Det er en svakhet at programmet ikke klarte å etablere et bedre samarbeid med bransjeorganisasjonene. Både programmet og organisasjonene etterlyser bedre

samarbeid, og våre informanter og respondenter fremhever også betydningen av organisasjonene i forhold til å spre kunnskap og kompetanse. Dette kan oppfattes som en illustrasjon på hvor vanskelig de organisatoriske betingelsene for kunnskaps-spredning i næringen er.

6 Programmets resultater

6.1 Innledning

I det følgende vil vi vurdere om det er sannsynlig at programmet har bidratt til varige endringer i arbeidsmåter og samhandling i bransjen. Dette knytter seg opp mot programmets innretning, hvordan prosjektene er gjennomført og i hvilken grad en har lyktes med å trekke med seg aktørene i bransjen.

6.2 Et begrenset mulighetsrom for resultater

Forskning og implementering av forskning tar tid. Resultatevaluering av forskningsprogrammer i regi av NFR gjennomføres normalt flere år etter at programmet er avsluttet. BKP har lagt til grunn forventninger om raskere implementering enn tradisjonelle forskningsprogrammer.

Utgangspunktet vil likevel være det samme som ved evalueringer som foretas av NFRs programmer rettet mot BAE-næringen. Hvilken nytteverdi på kort og lang sikt antas prosjektene i programmet å ha hatt for de definerte målgruppene? Svaret avhenger i stor grad av om prosjektene har produsert kunnskap og løsninger som det er etterspørsel etter, og at kunnskapen er spredt på en måte som gjør denne tilgjengelig og anvendelig for målgruppene.

Hovedspørsmålet blir derfor i første rekke om programmet har tilført næringen kompetanse som den har behov for. I den sammenheng er det også nødvendig å kartlegge hva slags type informasjon eller kompetanse bransjen og målgruppene faktisk har behov for, og hvorvidt det etterspørres eksisterende kunnskap (kunnskaps-supplering, oppdatering) eller om det er ny kunnskap som etterspørres, det vil si om det er knyttet til innføring av nye produkter og nye metoder (innovasjon).

Underveisevalueringen la til grunn at det først og fremst var eksisterende kunnskap som ble etterspurt. Vista la også til grunn at det var for tidlig i programperioden for å vurdere resultater og effekter, men Vista hevdet at det "med utgangspunkt i foreliggende dokumentasjon var flere prosjekter som viste at de kunne utløse betydelige gevinster". Flere av prosjektene handlet om å spre og ta i bruk kunnskap eller teknologi som ellers neppe ville blitt spredd i næringen. Suksess med spredning og implementering av prosjektresultater kunne gi gevinster som mer enn oversteget den samlede ressursinnsatsen i programmet¹².

I forlengelsen av dette mener vi evalueringen må adressere spørsmålet om programmet har bidratt til varige endringer i arbeidsmåter og samhandling i bransjen. Dette knytter seg opp mot hvordan prosjektene er gjennomført og i hvilken grad en har lyktes med å trekke med seg aktørene i bransjen. Etter vår oppfatning vil en viktig forutsetning for varige endringer være at representanter for bransjen har vært involvert i prosjektene og at bransjen er sterkt involvert i formidling av resultater og andre typer aktiviteter som er igangsatt som følge av programmet.

Næringen er gjennomgående preget av små bedrifter med en betydelig andel enmannsbedrifter. Næringen er også i stor grad en distriktsnæring. Siden det generelt er en stor utfordring å nå bredt ut til småbedrifter på tilbydersiden er det grunn til å

¹² Et referanseeksempel som også nevnes i underveisevalueringen, er at dersom programmet bidrar til 1 % reduksjon i byggefeil, vil programmets årlige gevinster overstige den samlede, offentlige bevilgningen som er avsatt til programmet.

tro at det først og fremst er større, profesjonelle aktører på tilbydersiden som har hatt best mulighet til å nyttiggjøre seg prosjektresultatene.

6.3 Resultatoppnåelse

Det er naturlige metodeproblemer knyttet til å *måle* resultater og virkninger fra næringsrettede forskningsprogrammer. Vårt grunnlag for vurderinger av resultatoppnåelse bygger i første rekke på synspunkter fra respondenter i spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene.

6.3.1 Bransje- og næringsvirkninger

Nærmere 80 % av respondentene fra spørreundersøkelsen oppgir å være litt eller helt enig at programmet har gitt nyttig kunnskap for egen bransje. Generelt er det ingen betydelige forskjeller når det gjelder prosentandelene som er enig i dette mellom henholdsvis små og store virksomheter.

Tabell 6-1: Vurderinger av resultater av BKP for min bransje: Hvor enig er du i påstanden? Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010. N=259

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
Programmet har gitt nyttig kunnskap for min bransje	1,9 %	4,2 %	14,3 %	44,0 %	35,5 %

Ser en nærmere på svarene ut fra hvilken bransje deltakerne kommer fra, er det ikke store forskjeller, men respondenter fra entreprenørbedrifter, FoU-sektoren og fra rådgivnings- eller konsultentselskaper gir sterkest tilslutning til påstanden om at BKP har gitt nyttig kunnskap for egen bransje.

Tabell 6-2: Vurderinger av resultater av BKP for min bransje. Etter respondentens bransje. Hvor enig er du i påstanden om at programmet har vært nyttig for hele næringen? Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010. N=219

	Entreprenørbedrift	Byggmester/håndverksbedrift	Bransjeorganisasjon	FoU-sektor	Rådgivnings- eller konsultentselskap	Myndigheter
Helt uenig	0,0 %	6,7 %	2,6 %	0,0 %	0,0 %	3,7 %
Litt uenig	3,1 %	0,0 %	7,7 %	0,0 %	6,4 %	7,4 %
Verken enig eller uenig	9,2 %	13,3 %	17,9 %	12,5 %	6,4 %	22,2 %
Litt enig	50,8 %	26,7 %	41,0 %	54,2 %	46,8 %	40,7 %
Helt enig	36,9 %	53,3 %	30,8 %	33,3 %	40,4 %	25,9 %
Svarende	65	15	39	24	47	27

Når det gjelder spørsmålet om *næringen* som helhet har oppnådd resultater fra programmet, fordeler svarene seg omtrent som for spørsmålet knyttet til egen bransje: Over 80 prosent svarer at programmet har gitt positive resultater for hele næringen. Men her er det større forskjeller mellom små og store virksomheter; de mindre virksomhetene er noe mindre positive til om resultatoppnåelsen har vært nyttig for hele næringen.

Tabell 6-3: Vurderinger av resultater av BKP for næringen. Fordelt etter bransje. Hvor enig er du i påstanden? Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010. N=219

	Entreprenør- bedrift	Byggmester/håndverks- bedrift	Bransje- organisasjon	FoU- sektor	Rådgivnings- eller konsulent- selskap	Myndigheter
Helt uenig	0,0 %	6,7 %	2,6 %	0,0 %	0,0 %	3,7 %
Litt uenig	3,1 %	0,0 %	5,1 %	0,0%	2,1 %	3,7 %
Verken enig eller uenig	9,2 %	20,0 %	12,8 %	16,7%	8,5 %	18,5 %
Litt enig	49,2 %	26,7 %	35,9 %	45,8%	38,3 %	48,1 %
Helt enig	38,5 %	46,7 %	43,6 %	37,5%	51,1 %	25,9 %
Svarende	65	15	39	24	47	27

Når det gjelder hvordan programmet som helhet har oppnådd de ønskede resultater, så oppgir 56 % at de er enig i dette.

Tabell 6-4: Vurderinger av resultater av BKP som helhet ift. målområdene. Kilde: Spørreundersøkelsen mars 2010. N=259

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig	Svarende
Programmet har oppnådd forventede resultater	1,2 %	7,3 %	35,5 %	42,1 %	13,9 %	259
	Totalt					259

Her er det imidlertid større forskjeller mellom respondentenes vurderinger knyttet til egen bakgrunn. Det er særlig myndighetssiden og respondenter med bakgrunn fra FoU-sektoren som svarer at de verken er enig eller uenig i påstanden. Blant respondenter fra myndighetssiden er nærmere 50 % verken uenig eller enig i påstanden. Også respondenter som kommer fra de små virksomhetene, er mer skeptiske til resultatoppnåelsen enn respondenter fra de større virksomhetene.

6.3.2 Informantenes oppfatninger

Prosjektene i programmet har vært mer fokusert mot systematisering, tilpasning og formidling av eksisterende kunnskap og anvendelse enn å generere ny kunnskap. Prosjektformidlingen har i større grad vært konsentrert rundt å skape samhandling – å skape møteplasser for en samlet næring. Resultatvurderingen og suksesskriterier bør derfor være konsentrert på hvor mye erfaringsoverføring en har fått til.

Den direkte målbare nytten som næringen har hatt av programmet er liten. Virkningene er små, og dette begrunnes av flere informanter med at det tar lang tid å endre atferdsmønster, det tar lang tid til bygge tillit og å finne nye samarbeidsformer. Det kan oppsummeres som et "godt og velment initiativ, men programmet er for lite og spinkelt". Direkte resultater krever "mer enn et dedikert styre og et mannskap på to".

Når det gjelder betydningen av de enkelte prosjektene i programmet, kan vi fastslå at det er stor variasjon mellom prosjektene i programmet. Mange av prosjektene er for små til at en skal kunne forvente at de vil føre til omfattende og varige endringer for andre enn dem som har deltatt i dem. Noen informanter mener videre programmet også er preget av at tildelinger er gitt til prosjekter for å tilfredsstille enkelte bransjer. Andre oppfatter at en del av prosjektene er "rimelig svevende" i forhold til

fokusområdene. Våre informanter trekker likevel frem noen prosjekter som særlig nyttige. IFC i byggenæringen (Building SMART) ses som et viktig bidrag i den omfattende satsingen på utviklingen av BIM i Norge. Dette var også det klart største prosjektet i programmet. Forbrukerportalen som programmet har bidratt til, er også et viktig prosjekt i forhold til å øke kundekompetansen. Flere av prosjektene knyttet mot systematisering av feilkilder og bruk av LEAN-metodikk på byggeplassen oppfattes også å kunne ha langsiktig effekt.

Flere hevder at programmet har fungert som en brobygger og bidratt til reduserte barrierer i en næring med stor institusjonalisert mistillit. Programmet har også hatt en viktig pådriverrolle for å få oppmerksomhet om behovet for viktige endringer og omstillinger på enkelte områder, som byggeprosesser, organisering og ledelse.

Informantene påpeker at det er vanskelig å tenke seg at en skulle forvente så mye større resultater innenfor den ressursrammen en hadde til rådighet. De mindre, seriøse bedriftene står overfor andre problemstillinger enn de programmet har fokusert på. Programmet som sådan har vært mest innrettet mot de store, veldrevne selskapene – de selskapene som alltid vil være fyrårn.

6.3.3 Programmets resultatindikatorer

Ved oppstarten av programmet ble det definert et sett resultatindikatorer som skulle brukes for å måle hvilken effekt programmet hadde overfor næringen. Vistas underveisevaluering fra 2007 var kritisk til mange av indikatorene, dels fordi målene utgjorde en blanding av operative og mer visjonspregede mål, og blant annet var urealistiske i forhold til det en kunne forvente å oppnå på kort tid.

Målene ble etter dette revidert og indikatorene ble mer knyttet opp til forhold som programmet selv kunne påvirke, det vil si programmets egne aktiviteter. På grunnlag av det programmet selv har rapportert, oppsummerer vi kort nedenfor resultatoppnåelsen.

Bedre kundekompetanse

Indikatorene er rettet mot forhold som oppfattes som viktige drivere av utviklingen på de ulike feltene. Når det gjelder kundekompetanse, oppfattes dette særlig å være kundekompetanse i sammenheng med byggeprosesser og byggekvalitet. En indikator som antyder en positiv utvikling, er det økende antall treff på Forbrukerrådets nettside (Boligportalen).

Økt produktivitet

Reduksjon i feil og mangler er en av indikatorene på dette området. Programmet henviser her til resultater fra programinterne prosjekter. Enkelte av bedriftene som har deltatt i prosjekter under programmet, rapporterer om nedgang i reklamasjonskostnadene. Med hensyn til utviklingen i bransjen for øvrig er det urealistisk å forvente at programmet skal ha påvirket i særlig grad. På området "planlegging og prosjektering" hadde programmet som mål at det skulle iverksettes tre fullskala pilotprosjekter. Programmet rapporterer om flere fullskala pilotprosjekter innen områder som IFC/BIM, bruk av LEAN-construction m.m.

Antall igangsatte LEAN-prosjekter er også benyttet som resultater i forhold til programmets mål om samarbeidsprosjekter. I forhold til teknologiutvikling rapporterer programmet at en det er gjort en betydelig innsats i forhold til BIM. Når det gjelder implementering av funn fra programmet (indikatoren Industrialisering), er deltakelse på programmets formidlingsaktiviteter den sentrale indikatoren. Målet for programmet

er at minst 50 bedrifter skulle delta, noe som må anses godt oppfylt gitt deltakelsen på roadshow-ene.

Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd

Som driver for utvikling av mangfold, innovasjon og endringskompetanse har programmet definert utviklingen i antall kvinnelige ledere og holdningsendringer som indikatorer. Gjennom programmets løp er det utført en rekke målinger (Fafo, 2005, 2007, 2009) som blant annet har sett på utviklingen i antall kvinnelige ledere i bransjen. En finner at kvinneandelen i næringen i hovedsak er stabil, men med svak økning i noen bransjer. Kvinneandelen er klart høyest blant arkitektfirmaer. Mye tyder likevel på at andelen kvinner i bransjen nå har gått litt ned i 2009/2010. Dette kan sannsynligvis tilskrives redusert byggeaktivitet, som har medført permitteringer og oppsigelser i bransjen. Dette har for eksempel særlig rammet arkitektene, hvor kvinneandelen er høy i forhold til resten av bransjen, noe som dermed raskt kan gi utslag i statistikken.

6.4 Oppsummering og vurderinger

Tidligere evalueringer har påpekt behovet forskning og utvikling i BAE-næringen¹³. Realiseringen må skje ved et konstruktivt samspill mellom aktører i næringen, i andre næringer, i utdanning og forskning og på myndighetsnivå.

Både spørreundersøkelsen og intervjuene fra evalueringen viser at programmet har gitt resultater som oppfattes som nyttige. Det er likevel også klart at disse resultatene først og fremst har kommet til nytte for dem som har vært involvert i prosjektene, selv om resultater også er spredd til flere. Samtidig er det mange av de store aktørene som har best forutsetninger for å utvikle seg, og bidra til utvikling i næringen, som har deltatt i programmet. En kan hevde at en har stimulert utvikling der hvor grobunnen for utvikling er best. Gitt programmets begrensede omfang, kan dette ses som en fornuftig strategi.

Hovedinntrykket som formidles er at BKP har bidratt til mer samarbeid både innenfor byggenæringen og med eksterne samarbeidspartnere. Eksempler på dette er utdanningsinstitusjoner, Utdanningsdirektoratet, VOX, Forbrukerrådet og de relevante partene i arbeidslivet.

Det kunne være ønskelig med flere og bedre samarbeidsrelasjoner blant annet i forhold til større offentlig byggherrer. En annen erfaring er at programmet burde hatt mer aktivitet rettet mot dem som er brukere av tjenester fra bransjen (bygg, drift og forvaltning) for å utvikle disse som krevende bestillere/kunder. Bestiller- og bruker-siden har vært underrepresentert i prosjektporteføljen for programmet. Bevisstheten om hvor viktig det er å inkludere byggherresiden, har økt i sluttfasen av program-perioden.

Det er stor enighet om at programmets ambisjoner om å være "samlede for næringen" var for ambisiøs. Dels er næringen for stor, dels består den av for mange bransjer og bedrifter.

Programmets fokus på prosjekter som inviterer til samhandling, har vært et viktig og nyttig grep. At mangfold er nødvendig for læring er fremdeles kontroversielt for næringen, selv om støtten til dette synet ser ut til å ha økt.

¹³ Ørstavik (et al, 2003) Bare plankekjøring ? Utvikling av en overordnet innovasjonsstrategi i BAE- næringen. STEP -report 21-2003

7 Overordnet vurdering

Nedenfor gir vi en overordnet vurdering av hva programmet har oppnådd.

7.1 Har målgruppene og programinnholdet blitt tilfredsstillende definert?

I prinsippet er det ikke lagt noen begrensninger på hvem som kunne søke om midler fra programmet. Begrensninger ble først og fremst lagt gjennom den tematiske innretningen av programmet. I praksis har programmet først og fremst vært rettet mot den utøvende delen av næringen. Leverandørsiden har ikke blitt ansett som en naturlig deltaker.

Programmet mener de har nådd godt ut til den utøvende delen av næringen, selv om ikke alle bransjer er like godt representert i programmet. En gruppe som en i ettertid ser kunne vært sterkere inne, var offentlige bestillere (statlige og kommunale forvaltere av bygg og eiendom). En mulig årsak til at disse ikke var tydeligere inne, kan ha vært programmets fokusering på kostnader og feil ved bygging av boliger. Samtidig er det offentlige en svært betydningsfull bestiller som gjennom å opptre som en "krevende bestiller", kan bidra til mye utvikling i næringen.

Slik vi ser det, har programmet hatt en klar, om enn bred, målgruppe hvor det har vært mulig for hele den utøvende del av næringen å delta i programmet.

7.2 Et samlende program?

Det har vært et mål for programmet å virke samlende i den forstand at det skal bidra med kunnskapsspredning for hele næringen. De fleste av vår respondenter mener dette har vært en for ambisiøs målsetting. Programmet har også vært dominert av de store og mellomstore aktørene. For i noen grad å kompensere for dette har programmets formidlingsaktiviteter i stor grad vært rettet mot å nå mindre aktører slik at også disse får utbytte av resultatene.

Gjennom denne innretningen har programmet hatt en viss samlende effekt. Måten denne formidlingsaktiviteten har vært organisert på har også bidratt til dette. En stor utfordring for næringen har vært å få en god kommunikasjon mellom aktører og bransjer. Det er ofte begrensede incentiver for etablering av en slik dialog i forbindelse med ordinære byggeprosjekter. Programmet har bidratt til samarbeid og dialog i næringen på flere måter.

- Gjennom samarbeid i prosjekter har en observert at flere av de større aktørene i næringen har kommet i dialog med hverandre på en måte som ikke var vanlig tidligere. Disse aktørene er normalt i skarp konkurranse med hverandre, men har gjennom deltakelse i programmets utviklingsprosjekter etablert en dialog om felles utfordringer og utvikling av løsninger og metodikk som kommer hele næringen til gode. Enkelte respondenter nevner også at de store aktørene i større grad enn tidligere har påtatt seg et ansvar for utvikling i hele bransjen. De ser at næringen i for liten grad evner å utvikle seg og ta i bruk ny kunnskap og ser at de, som en stor aktør, har ressurser og kapasitet i forhold til dette, noe de små aktørene i bransjen ikke har.
- En annen måte programmet har bidratt til bedre samarbeid på er gjennom de formidlingsaktivitetene som er gjennomført (Roadshow, Treningsleir). En har fått klare tilbakemeldinger fra deltakerne om at dette har økt deres forståelse av andre bransjers perspektiver og utfordringer. Dette gir et bedre grunnlag for konstruktiv dialog mellom aktørene senere, i sammenheng med prosjekter.

- Gjennom noen av prosjektene innen fokusområdet "Bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd" er det etablert nettverk mellom individer som arbeider i forskjellige bransjer i næringen. På samme måte som formidlingsaktivitetene bidrar denne type nettverk til å øke deltakernes kunnskap om andre aktører i bransjen, og deres perspektiver.

Selv om det er en rekke eksempler på aktiviteter i programmet som kan fungere samlende for næringen, er det viktig å bemerke at disse aktivitetene bare har omfattet en liten del av næringen, og at effekten dermed er marginal. Programmet kan sies å ha sådd et frø, så vil tiden vise om det gror. Det er også verdt å merke seg at det er andre prosesser som også kan bidra til å samle næringen og til en bedre dialog mellom parter og aktører. Hvis for eksempel BIM som metodikk for planlegging, prosjektering og gjennomføring av prosjekter brer om seg, vil dette ha stor betydning for måten prosjekter organiseres og drives på.

Det er vår vurdering at programmet har vært samlende for dem som har deltatt i programmet, men programmet kan ikke sies å ha fungert samlende overfor hele næringen. Etter vår oppfatning vil gjennomgripende endringer i næringen i første rekke skje gjennom de krav bestillere stiller overfor næringen og/eller myndighetsregulering.

7.3 Har resultatene vært som forventet?

Trinn 1 i forhold til å vurdere om prosjektene har gitt gode resultater er om de faktisk er gjennomført. BKP la opp til en ganske omfattende oppfølging av prosjektene, som i stor grad har sikret at prosjektene er gjennomført etter planen. I forhold til de planlagte aktiviteter kan vi dermed konkludere med at programmet har oppnådd gode resultater.

Effekten av prosjektene er først og fremst avhengig av at resultatene tas i bruk av næringen og demonstrerer sin betydning gjennom konkrete effekter. Brukerne må oppleve at resultatene gir nytte. Spørreundersøkelsen som ble gjennomført, viser at over 70 % av de som har fått formidlet informasjon og resultater fra prosjektene, oppgir å ha benyttet seg av denne kunnskapen i sin egen bedrift eller andre fora. En enda høyere andel mener at programmet har bidratt med kunnskap som er nyttig for næringen. Noe over 50 % er litt eller helt enig i at programmet har bidratt til økt produktivitet, bedre ledelse og ansvarliggjøring i alle ledd samt bedre kunde-kompetanse.

Vistas underveisevaluering påpekte at programmet burde revidere resultat- og måleindikatorene. Programmet endret da en rekke av målene, slik at disse i større grad ble aktivitetsmål for programmet, ikke mål for programmets effekt på næringen og samfunnet. Når det gjelder de aktivitetsrettede målene, ser vi at de fleste av disse nye målene er nådd.

Etter de første årenes drift oppgir representanter for styret at styret var skuffet over den manglende respons på programmet. En gjennomførte da en revurdering av markedsføringen av programmet. I tillegg til økt generell satsing på informasjon etablerte en også Roadshows og Treningsleir som formidlingsaktiviteter, som fokuserte på å spre resultater og erfaringer til representanter for næringen som ikke var involvert i programmene. Dette har en i stor grad lyktes med. Det er gjennomført mange arrangementer, og bedrifter og andre som har deltatt gir gode tilbakemeldinger.

Etter vår oppfatning har programmet satset på formidling og spredning av erfaringer og resultater langt utover det som er vanlig for forskningsprogrammer. Denne vektleggingen mener vi støtter opp under vår påstand om at programmet ikke kan betraktes som et forskningsprogram, men mer som et utviklings- og formidlingsprogram.

Ut fra en samlet vurdering mener vi en har fått det en kunne forvente av programmet, BKP kunne nok satt større spor etter seg på enkeltområder dersom programmet hadde vært konsentrert om færre temaer.

7.4 Byggekostnadsprogrammet som forskningsprogram

Norges forskningsråd opererer i dag i beskjeden grad med rent næringsrettede programmer, det vil si der målgruppen er avgrenset til bedrifter tilhørende en spesifisert næringsgruppe. Programmene rettes i dag oftest mot nye teknologier hvor FoU kan være avgjørende for utviklingen. Forskningstemaene innen BAE er fordelt på flere programmer som bedriftene kan søke på.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over programmer og bevilgninger til BAE-næringen over Forskningsrådet 2007–2011.

Tabell 7-1: FoU-finansiering til bygge-, anleggs- og eiendomsnæringen i Forskningsrådet.
Kilde: NFR

Fin. kilde	Bev. program	2007	2008	2009	2010	2011
NHD	Brukerstyrt innovasjon	31	32,5	32	21,4	17,6
LMD	Natur og næring	8,8	14,5	15,8	9,2	1
OED	RENENERGI	10,7	12,6	22,4	24,2	16,6
ND	Andre program		5,1	6,3	4,9	3
	Sum brukerstyrte program	50,5	64,7	76,5	59,7	38,2
	Institusjonsrettede BAE-midler	24	26,9	39,9	33,7	24,5
FD	Skattefunn fradrag – BAE-prosjekter	88,2	98,6	90*		
	Sum FoU-midler rettet mot BAEs utfordringer	163	190	206*		

Tall for 2010 og 2011 er allerede bevilgede midler. * Tall som er en prognose for 2009. ** 139 Skattefunnprosjekter fra verdikjeden i 2008

I 2009 ble det bevilget i overkant av 200 millioner kroner til FoU-aktivitet knyttet til BAE, mens den samlede, offentlige støtten til byggekostnadsprogrammet over hele programperioden har vært om lag 80 millioner kroner.

Nedenfor gis en kort omtale av innhold og finansieringsmodellene som brukes for de to viktigste programmene

Bedriftene som søker om støtte til brukerstyrt innovasjon gjennom Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA), er søker, og gjennomføringen skjer i samarbeid med en FoU-institusjon. Forskningsrådet finansierer ca. 35 % av kostnadene, mens bedriftene står for det øvrige. Varighet er vanligvis 2–4 år. Typiske karakteristika for deltakelse i programmet er gjengitt i tabellen under.

Tabell 7-2: Karakteristika for prosjekter i NFR programmer

Deltakere i prosjekter	Bedrifter med betydelig egen FoU-aktivitet (FoU-lokomotiver) Bedrifter med høye ambisjoner for fremtidig FoU-aktivitet FoU-miljøer med internasjonalt konkurransedyktig kompetansebase og bredt engasjement i næringsrettede prosjekter
Prosj. størrelse	BIA finansiering: 2 MNOK eller mer pr. år, med typisk varighet på 2-5 år
Støtteintensitet	BIA finansiering 25-50 % av samlede prosjektkostnader
Ambisjonsnivå	Prosjektene sikter mot innovasjoner med internasjonalt potensial
Samarbeid i prosjektene	Normalt gjennomføres prosjekter av et konsortium med 2-7 deltakere, hvor alle har høye ambisjoner og er forpliktet til vesentlig ressursinnsats i prosjektet.

BKP kan ikke vurderes etter samme mal som disse programmene. BKP har vært et utviklings- og implementeringsprogram, og det har i sin helhet vært gitt til og administrert av næringen selv.

I 2009 ble det bevilget om lag 200 millioner kroner til FoU-aktivitet knyttet til BAE. Via NFR blir det dermed hvert år formidlet ressurser til FoU som langt overstiger BKP's totale ramme.

I Vistas underveisevaluering argumenteres det med at BKP kan betraktes som et offentlig-privat samarbeid som skal bidra til å samle ressurser fra næringslivet og det offentlige for målrettede FoU-aktivitet for å realisere strategiske FoU-målsettinger.

BKP bør først og fremst betraktes som et utviklings- og formidlingsprogram. De fleste prosjektene er innrettet mot å systemsette, samle og tilrettelegge allerede kjent kunnskap, og bidra til at denne tas i bruk av næringen. Programmet har også gjennomført omfattende formidlingsaktiviteter. Andelen av programmets ramme som er brukt til formidling, ligger langt over det som er vanlig i forskningsprogrammer. Vi oppfatter at programmet bevisst har valgt denne innretningen som følge av den erkjennelse at næringen ikke er flink til å ta i bruk ny kunnskap.

Sett i forhold til den langt mer omfattende FoU-virksomheten som foregår i regi av Forskningsrådet, mener vi at BKP's innretning har vært riktig. BKP må ikke ses som et program som "konkurrerer" med Forskningsrådets FoU-virksomhet overfor BAE-næringen, men heller som et supplement til denne.

7.5 Hvordan spre kunnskap overfor næringen?

BAE-næringen har hatt en lav FoU-aktivitet og vært preget av relativt liten kunnskaps- og teknologispredning. Årsaken til dette er blant annet knyttet til at gevinstene ved kunnskaps- og informasjonsspredning ikke tilfaller de samme bedriftene som bærer kostnadene. Konjunkturavhengighet og kontraktsrettet virksomhet gir heller ikke incentiver til langsiktig kompetansebygging hos de ansatte. BKP ble opprettet for å bøte på noen av disse incentivproblemene.

Nesten alle vi har intervjuet, og det store flertallet av respondentene i spørreundersøkelsen, mener den aktivitet som har pågått under BKP, bør videreføres. Det pågår nå en prosess mellom næringen og KRD hvor dette er tema.

Forholdet til bransjeorganisasjonene har imidlertid framstått som problematisk. Forankring og eierskap til programmet hos bransjeorganisasjonene har vært mangelfullt fra etableringen og til avslutningen, noe som skyldes at programmet i stor grad var myndighetsinspirert.

Fra næringshold er det ytre ønske om at det bør etableres et FoU-senter for næringen, Vi stiller spørsmål ved om det er FoU-aktivitet i klassisk forstand en skal legge mest vekt på. Vi mener funnene i denne evalueringen tyder på at næringen har en vel så stor utfordring i forhold til å ta i bruk eksisterende kunnskap. Det kan derfor være mer hensiktsmessig å bruke mer ressurser på anvendelse.

BKP har tydeliggjort de store utfordringene som ligger i samhandlingen mellom bransjer i næringen på den ene siden, og bestillere, utførere og leverandører på den andre siden. Dette er et område hvor den enkelte bransjeforeningen i mindre grad har en naturlig rolle. Slik vi ser det, er det et behov for et organ som kan arbeide på tvers av næringen, med formidling av kunnskap knyttet til problemstillinger som går på tvers av bransjen. Fokus bør først og fremst være på formidling og spredning av kunnskap knyttet til felles problemstillinger innen gjennomføring og kvalitetssikring av byggeprosesser. Vi mener næringen selv må ta ansvar for disse viktige, felles problemstillingene. Gjennom at næringen selv tar ansvar og eierskap til et slikt organ, sikrer en at kunnskapen som formidles er relevant.